



לקוטי תורה • פרשת נצבים • מאמר 3

כי קרוב אליך הדבר מאד בפִּיךָ וגו'

כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפִּיךָ



גם מה שלמעלה מהבנה קרוב אלינו: באמצעות התורה ובאמצעות תשובה שבה
האדם מוסר את רצונו, יהודי מגיע לאור המקיף של ה' (סובב כל עלמין) ולאין
שממנו כל החיות, בכל שנה ובכל יום, מתחדשת ונבראת.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית



/likuteitorah.com/he/likutei-torah/nitzavim/3

הנקודה

גם מה שלמעלה מהבנה קרוב אלינו: באמצעות התורה ובאמצעות תשובה שבה האדם מוסר את רצונו, יהודי מגיע לאור המקיף של ה' (סובב כל עלמין) ולאין שממנו כל החיות, בכל שנה ובכל יום, מתחדשת ונבראת.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע נאמר בדברים ל', י"א שהתורה גם "לא נפלאה" וגם "לא רחוקה". "נפלאה" פירושה גם "מופְרֶדֶת": אצל ה', התורה וישראל יש צד גלוי, ממלא כל עלמין, שנכנס ואפשר להשיגו, וצד נסתר, סובב כל עלמין, שמקיף. באמצעות שתי השכבות של התורה, ממלא כל עלמין מתלבש בעצם הנשמה, וסובב מאיר עליה מלמעלה ומסביבה. "אשר אנכי מצווח היום" פירושו שהתורה צריכה להיות חדשה בכל יום. ה' למעלה מן הזמן: כל הזמן נוצר ממחשבה אחת, ובכל ראש השנה נמשכת חיות כללית חדשה לשנה, המתחלקת לחודשים ולימים, ולכן כל יום, וגם האמונה של כל יום, חדשים. בנשמה, אהבה שנולדת מהבנה היא ממלא כל עלמין; "בכל מאודך" הוא סובב כל עלמין, שמגיעים אליו באמצעות תשובה ומסירות נפש, שאין להן טעם משום שהן למעלה מן הטעם. גם הבריאה עצמה היא קפיצה מן האין, ולא שרשרת של סיבות, ולכן כדי להמשיך חיות חדשה צריך למסור את הרצון. אז מצווה אכן "נעשית" מחדש, כפי שקרבן ראש השנה "נעשה", ואפילו התשובה העילאה "קרובה מאוד".

מבנה

- | | | |
|---|---|--------|
| 1 | לא נפלאה ולא רחוקה | 2-11 |
| | "נפלאה" פירושה "מופְרֶדֶת". אצל ה', התורה וישראל יש צד גלוי (ממלא כל עלמין) וצד נסתר (סובב כל עלמין); באמצעות התורה, ממלא כל עלמין נמצא בתוך הנשמה וסובב מאיר סביבה. | |
| 2 | חדשה בכל יום | 10-31 |
| | "היום" מלמד שהתורה צריכה להיות חדשה בכל יום. ה' למעלה מן הזמן; בראש השנה נמשכת חיות כללית חדשה לשנה, המתחלקת לחודשים ולימים; התורה והאמונה של האדם מתחדשות בכל יום. | |
| 3 | שתי מדרגות בנשמה | 12-111 |
| | אהבה שנולדת מבחירת השכל היא ממלא כל עלמין שבנשמה, "בכל לבבך ובכל נפשך"; "בכל מאודך" הוא סובב כל עלמין שבנשמה, שמגיעים אליו באמצעות תשובה במסירות נפש, שהתורה אינה נותנת לה טעם. | |
| 4 | למעלה מההשתלשלות: בריאה יש מאין | 15-131 |
| | תשובה ממשכה ממקור שלמעלה מההשתלשלות המסודרת של הנשמה, כפי שהבריאה אינה סיבה ומסובב אלא קפיצה מן האין: "אני ראשון" (חכמה מאין) ו"אני אחרון" (החומר מדיבור רוחני). | |
| 5 | מסירת הרצון | 19-161 |
| | כדי להמשיך מן האין, ובמיוחד בראש השנה, האדם מוסר את רצונו בענייני ראייה, שמיעה, דיבור ורצון, ורוצה רק את ה' עצמו; כך הוא מגיע למקור ולימוד התורה שלו נעשה לשמה. | |

מצווה "נעשית", ולא רק נשמרת: מסירות נפש מגיעה למעלה משם ה', אל ה"אני", עצמותו, כפי שקרבן ראש השנה "נעשה" וכפי שאומר הזוהר: "עשייה לעילא".

ההתבוננות בכך שכל העולמות קשורים לזמן מעוררת געגוע לה' לבדו. עשרת ימי תשובה מרוממים את עשר כוחות הנפש; תשובה תתאה היא ממלא כל עלמין, תשובה עילאה היא סובב כל עלמין, ושתיהן קרובות.

ממלא וסובב ממלא וסובב

שתי דרכים שבהן האור האלוקי מאיר: ממלא נכנס בכל דבר ואפשר להשיגו; סובב מקיף אותו ונעלה ממנו. המאמר מוצא את שתי הבחינות אצל ה', בתורה ובנשמה.

כלל ופרט כלל ופרט

חיות כללית כוללת את כל הפרטים ואחר כך מתחלקת אליהם: מחשבה אחת למילים רבות, שנה אחת לחודשים ולימים.

יש מאין יש מאין

הבריאה אינה שרשרת של סיבה ומסובב (השתלשלות), אלא קפיצה (דילוג) מן האין; הדבר נכון גם לגבי החכמה העליונה והחומר הגשמי.

אין אין

המקור שלמעלה מכל הגדרה, שממנו חייבת לבוא כל המשכה חדשה של חיות; במילה "אני" נמצאות אותיות המילה "אין".

מסירת הרצון מסירת הרצון

מסירות נפש בחיי היום-יום: הנחת הרצונות האישיים בצד בענייני ראייה, שמיעה, דיבור ומעשה, ורצון בה' עצמו בלבד.

תשובה תתאה ותשובה עילאה תשובה תתאה ותשובה עילאה

תשובה תתאה קושרת את המחשבה, הדיבור והמעשה לה', כל אחד לפי מידתו (ממלא כל עלמין); תשובה עילאה היא "בכל מאודך", הסובב שבנשמה.

לא נפלאות ולא רחוקה

1 כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו^{1,2} וגו'. (פ"ה דעירובין נ"ד א' רבות כי תשא פ"ז [פרק ז'] וס"פ נצבים תד"א [תנא דבי אליהו] ח"א [חלק א'] פכ"ז ח"ב [חלק ב'] פ"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד]) להבין כפל הלשון במה שנאמר תחלה לא נפלאות היא ממך ולא³ רחוקה היא.

"כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו" וגו'. (עירובין, פרק ה, דף 54a; [מדרש] רבה, כי תשא, פרק 7, וסוף נצבים; תנא דבי אליהו, חלק א, פרק 27, [חלק ב, פרק 14].) [יש להבין] את הכפילות בלשון האמורה תחילה: "לא נפלאות היא ממך ולא רחוקה היא".

המאמר פותח בדברים ל, יד: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבדך לעשותו". בסוגריים מונה אדמו"ר הזקן את המקורות שבהם דורשים חז"ל פסוק זה: הגמרא בעירובין (54a), מדרש רבה ותנא דבי אליהו. שאלתו נוגעת לדברים ל, יא, כמה פסוקים קודם לכן: מדוע נאמר אותו רעיון פעמיים — "לא נפלאות" ו"לא רחוקה"?

אך הנה נפלאות עם שהוא לשון פלא הוא ג"כ לשון הפרשה. כמו לפלא נדר⁴ (בפי אמור כ"ב כ"א).

אולם, "נפלאות", אף שהיא לשון פלא, היא גם לשון הפרשה, כמו "לפלא נדר" (בפרשת אמור, כב, כא).

התשובה מתחילה במילה "נפלאות". מלבד משמעותה כ"פלאית", השורש פלי"א עשוי לציין גם הפרשה, כמו כאשר מי שמביא קרבן מפריש אותו כדיבורו לנדר — "לפלא נדר" (ויקרא כב, כא).

ותרגומו לפרשא⁵ וכן פרש"י [פירש רש"י / פירוש רש"י] שם להפריש⁶ וכנזכר מזה בד"ה ואכלתם אכול⁷ גבי להפליא (ואפשר שהם ענין אחד כי מה שהוא מופרש ומובדל הרי זה כענין הפלא שהוא ג"כ ענין המכוסה ונעלם ואינו מושג וכ"כ [וכן כתב] בשרשים)

ותרגומו "לפרשא", וכן פירש רש"י שם: "להפריש"; וכפי שנזכר על כך במאמר המתחיל "ואכלתם אכול", בענין "להפליא". (ואפשר ששתי המשמעויות הן עניין אחד: דבר המופרש ומובדל דומה לפלא, שגם הוא עניין מכוסה ונעלם ואינו מושג. וכך כתוב בספר השורשים.)

תרגום אונקלוס מתרגם "לפרשא", כלומר להפריש, ורש"י מפרש כך גם הוא. אדמו"ר הזקן מזכיר גם את מאמרו על יואל ב, כו, שבו מופיע אותו שורש במילה "להפליא". הוא מציע ששתי המשמעויות הן למעשה עניין אחד: מה שמובדל ומופרש הוא גם נסתר ואינו ניתן להשגה, וזהו מה שהופך אותו לפלא; גם ספר השורשים שהוא מצטט אומר כך.

והענין כי תלת דרגין איננו מתקשראן דא בדא קודשא ב"ה ואורייתא וישראל וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא⁸ פ"י שכל אחד הוא בבחי' סובב וממלא.

והענין הוא: "תלת דרגין איננו מתקשראן דא בדא: קודשא בריך הוא, אורייתא וישראל; וכל חד דרגא על דרגא, סתים וגליא". כלומר, כל אחד מהם הוא בבחינת סובב כל עלמין וממלא כל עלמין.

זו אמרת הזוהר (ג, עג ע"א): ה', התורה וישראל קשורים זה בזה, ולכל אחד מהם צד נסתר וצד גלוי. אדמו"ר הזקן מזהה אותם עם שני אופנים של אור אלוהי: ממלא כל עלמין, הממלא כל דבר מבפנים לפי מידתו, וסובב כל עלמין, המקיף אותו ונעלה ממנו.

ממלא הוא בבחינת הלבשה והשגה ונקי' גליא וכמ"ש בד"ה ונקדשתי בתוך בני ישראל⁹ בפ"י וענין עלמא דאתגלייא.¹⁰

ממלא כל עלמין הוא בבחינת התלבשות והשגה, והוא נקרא "גליא", כפי שמוסבר במאמר המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל", בביאור משמעותו ועניינו של עלמא דאתגלייא.

ממלא כל עלמין הוא הצד ה"גלוי", מפני שהוא מתלבש בתוך הדברים וניתן לתפיסה בשכל. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב, לב), שבו הוא מסביר את המונח הקבלי "עלמא דאתגלייא" — העולם הגלוי.

2 וסובב הוא למעלה מהדעת וההשגה ועמ"ש בד"ה וידעת היום גבי דעת ואמונה. ומ"ש בד"ה וירא ישראל את כו' ויאמינו בה.¹¹

ואור סובב כל עלמין הוא למעלה מדעת ומהשגה. וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "וידעת היום" בעניין דעת ואמונה, ומה שנכתב במאמר המתחיל "וירא ישראל את" וגו', "ויאמינו בהו"י".

סובב כל עלמין הוא למעלה מדעת ומהשגה: השכל אינו יכול לתפוס אותו, והאדם קשור אליו באמצעות אמונה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "וידעת היום" (דברים ד, לט), העוסק בדעת ובאמונה, ולמאמר על "וירא ישראל" וגו', "ויאמינו בהו"י" (שמות יד, לא).

ובתורה יש ג"כ גליא וסתים וכמ"ש בד"ה תורה צוה. ובנשמות ישראל יש ג"כ גליא וסתים כמבואר לעיל ע"פ

גם בתורה יש נגלה ונסתר, כפי שמוסבר במאמר המתחיל "תורה צוה [לנו משה]". גם בנשמות ישראל יש נגלה ונסתר, כפי שמוסבר לעיל על [הפסוק]

גם לתורה יש צד גלוי וצד נסתר, כפי שהוא מסביר במאמרו על "תורה צוה לנו משה" (דברים לג, ד). כך גם בנשמות ישראל, כפי שהוסבר קודם בספר זה במאמר על "כי תצא [למלחמה]".

כי תצא ובד"ה היום הזה מצוך ובד"ה יונתי בחגוי¹² וישראל מתקשראן באורייתא שהשגת התורה מלובשת בכל אחד ואחד מישראל. כמ"ש וזאת לפנים¹³ בישראל¹⁴ ואין זאת אלא תורה שהיא מלובשת בפנימיות כו'

"כי תצא", ובמאמר המתחיל "היום הזה מצוך", ובמאמר המתחיל "יונתי בחגוי". וישראל קשורים בתורה, שכן השגת התורה מלובשת בכל אחד ואחת מישראל, ככתוב: "וזאת לפנים בישראל"; ו"זאת" אינה אלא תורה, המלובשת בפנימיות וכו'.

הוא מוסיף ומפנה למאמרו על "היום הזה הי אלקיך מצוך" (דברים כו, טז) ועל "יונתי בחגוי הסלע" (שיר השירים ב, יד). ישראל קשורים לתורה משום שהבנת התורה מלובשת בכל יהודי: בכתוב "וזאת לפנים בישראל" (רות ד, ז), "זאת" מתפרשת כתורה, ו"לפנים" כ"לפנים", בתוך פנימיותו של האדם.

(עמ"ש סדי"ה ראה אנכי נותן ובד"ה ויהי מקץ ועיין מענין וזאת לפנים ברות ר"פ נשא וברות ע"פ זה זח"ג [זהר חלק ג] חקת ק"פ סע"א [סוף עמוד א]) ואורייתא מתקשראה בקודשא בריך הוא¹⁵ דאורייתא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד ע' [עין] בפי בשלח (ד"ס סע"א [סוף עמוד א]).

(ראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ראה אנכי נותן" ובמאמר המתחיל "ויהי מקץ"; ועיינו בעניין "וזאת לפנים ביראלי" ברות, בתחילת פרשת נשא, וברות על פסוק זה, ובזוהר חלק ג, חוקת, דף ק"פ סוף ע"א). והתורה קשורה בהקדוש ברוך הוא, שכן התורה והקדוש ברוך הוא הם דבר אחד; ראו [בזוהר, פרשת בשלח (דף ס' סוף ע"א)].

בסוגריים הוא מפנה לדיונים נוספים, וביניהם לזוהר על חוקת (ג, קפ ע"א), הדורש את הפסוק מספר רות. אחר כך בא החיבור השני בשרשרת: התורה קשורה בה', שכן "התורה והקדוש ברוך הוא הם דבר אחד", והוא מפנה לזוהר על בשלח (ב, ס ע"א).

והיינו שהתורה היא הממוצע המחבר ומקשר בחינת אלהותו ית' בנש"י [בנשמות ישראל] בבחינת ממלא ובבחינת סובב שיהא התקשרות בחי' גליא שבנש"י [שבנשמות ישראל] לבחי' גליא דהקב"ה בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

כלומר, התורה היא הממוצע המחבר ומקשר את בחינת אלקותו יתברך עם נשמות ישראל, הן בבחינת ממלא כל עלמין והן בבחינת סובב כל עלמין: כדי שהבחינה הגלויה שבנשמות ישראל תהיה קשורה לבחינה הגלויה של הקדוש ברוך הוא, לבחינת ממלא כל עלמין,

לכן התורה היא הממוצע המחבר את נשמות ישראל לה' בשתי הבחינות. הצד הגלוי שלה מקשר את הצד הגלוי של הנשמה, את הבנתה, עם האור הגלוי של ה', ממלא כל עלמין, האור הממלא את העולמות.

ובחינת פנימיות וסתים שבנש"י [שבנשמות ישראל] לבחי' סובב כל עלמין והיינו ע"י דאורייתא ג"כ סתים וגליא

ואת בחינת הפנימיות והנסתר שבנשמות ישראל לבחינת סובב כל עלמין. והיינו באמצעות היות התורה עצמה גם נסתרת וגם גלויה

הצד הנסתר והפנימי שלה מקשר את הנקודה הפנימית והנסתרת שבנשמה עם סובב כל עלמין, האור שלמעלה מן העולמות. התורה יכולה לחבר בין שתי הבחינות משום שגם בה יש צד נסתר וצד גלוי.

(ועמ"ש בדי"ה ולא תשבית מלח¹⁶ וסדי"ה שובה ישראל ועמ"ש בביאור ע"פ ועשו להם ציצית בענין עוטה אור כשלמה¹⁷ ובענין שהתורה ניתנה באש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה דהיינו שיש בה פנימיות וחיצוניות כו')

(וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "ולא תשבית מלח" ובסוף המאמר המתחיל "שובה ישראל"; וראו מה שנכתב בביאור על הפסוק "ועשו להם ציצית", בענין "עוטה אור כשלמה" ובענין שהתורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה, כלומר, שיש בה פנימיות וחיצוניות וכו').

הוא מפנה לדיונים נוספים: על "ולא תשבית מלח [ברית]" (ויקרא ב, יג), בסוף המאמר "שובה ישראל" (הושע יד, ב), ובביאור על פרשת ציצית (במדבר טו, לח), בענין ה' ש"עוטה אור כשלמה" (תהילים קד, ב). גם הדימוי של התורה שניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה מראה שיש בה צד חיצוני וצד פנימי.

וזהו כי המצוה הזאת כו' לא נפלאה¹⁸ וגו' ר"ל [רוצה לומר] שאינו מופרש ממך כלל דהיינו שהיא בחינת ממלא שמתלבש בתוך עצמות נשמות ישראל. ולא רחוקה היא בחינת סובב שאינה מתלבשת אבל אינה רחוקה שמאיר דרך מקיף.

וזהו פירוש "כי המצוה הזאת" וגו', "לא נפלאה" וגו': כלומר, היא אינה נפרדת ממך כלל. היינו, זוהי בחינת ממלא כל עלמין, המלוכשת בעצם נשמות ישראל. "ולא רחוקה היא" — זוהי בחינת סובב כל עלמין, שאינה מלוכשת, אך אינה רחוקה, שכן היא מאירה בדרך מקיף.

כעת הפסוק מובן. "לא נפלאה ממך" פירושו שאינה נפרדת ממך: זוהי בחינת ממלא כל עלמין, המלוכשת בעצם הנשמה היהודית. "ולא רחוקה היא" מתייחס לסובב כל עלמין, שאינו נכנס לתוך הנשמה אך אינו רחוק ממנה, שכן הוא מאיר עליה מסביב, כאור מקיף.

קטע 2 • 31-10

חדשה בכל יום

3 ופי' אשר אנכי מצוך היום¹⁹ היינו כי בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כי התורה נצחית ובכל יום אנו אומרים היום וכן והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום²⁰ אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] שיהיו בעיניך כחדשים.^{21,22}

ופירוש "אשר אנכי מצוך היום" הוא שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים, שהרי התורה נצחית, ובכל יום אנו אומרים "היום". וכן על הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" אמרו חז"ל שיהיו בעיניך כחדשים.

הפסוק אומר "אשר אנכי מצוך היום" כדי ללמד שדברי התורה צריכים להיות חדשים בעינינו בכל יום: התורה נצחית, ובכל זאת בכל יום אנו אומרים "היום". חז"ל פירשו באותו אופן את המילה "היום" שבקריאת שמע (דברים ו, ו), ורש"י (על דברים כו, טז) מנסח זאת כך: בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כאילו נצטווית עליהם באותו יום.

4 ועמ"ש מזה בד"ה ציון במשפט תפדה. וכמאמר היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם^{23,24} שכל עוה"ז עד למחר שהוא קבול שכר נקי היום.

וראה מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "ציון במשפט תפדה". וכמאמר חז"ל: "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם" — כל העולם הזה, עד ל"מחר" שהוא זמן קבלת השכר, נקרא "היום".

אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על הפסוק "ציון במשפט תפדה" (ישעיהו א, כז). חז"ל אומרים: "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם": כל החיים בעולם הזה, זמן העשייה, הם "היום", ורק זמן קבלת השכר הוא "מחר".

ובראש השנה אנו אומרים זה היום תחלת מעשיך²⁵ שכל ר"ה [ראש השנה] נעשה בבחי' היום מחדש ונמשך על כל השנה.

ובראש השנה אנו אומרים: "זה היום תחילת מעשיך"; שכן בכל ראש השנה נעשית בחינת "היום" מחדש, והיא נמשכת על פני השנה כולה.

בתפילת מוסף של ראש השנה אנו אומרים: "זה היום תחילת מעשיך". כך נעשה כל ראש השנה "היום" חדש, והשפעתו נמשכת על פני השנה כולה.

אך צריך להבין מה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אדם נדון²⁶ בכל יום גם ראש חדש נקרא ראשי חדשים וכן שבת מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו.^{27,28}

אך צריך להבין את דברי חז"ל: "אדם נדון בכל יום". גם ראש חודש נקרא "ראשי חודשים", וכך גם שבת: "מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו".

אך מתעוררת כאן שאלה: אם ראש השנה מחדש את השנה כולה, מדוע אומרים חז"ל שאדם נדון בכל יום? ומדוע תחילות החודשים נקראות "ראשי חודשים" (במדבר כח, יא), וגם כל שבת מסומנת כתחילה, כפי שנאמר: "מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו" (ישעיהו סו, כג)?

5 והענין שהוא ית' למעלה מהזמן לכן כל בחינת זמן של ששת ימי באשית במחשבה אחת נברא²⁹ צופה

והעניין הוא: הוא יתברך למעלה מן הזמן; לכן כל ממד הזמן של ששת ימי הבריאה נברא במחשבה אחת. הוא צופה

התשובה מתחילה כאן: ה' למעלה מן הזמן. לכן כל הזמן, החל בששת ימי הבריאה, נברא במחשבה אחת, כפי שאומר הזוהר (2:20a), שכל העולמות עלו במחשבה אחת ונבראו בה.

ומביט עד סוף כל הדורות³⁰ בסקירה והארה אחת כמ"ש ויצא כברק חצו³¹ שהוא בדרך סקירה והארה אחת כל שבעת ימי בראשית וימות המשיח ותחיית המתים.

ומביט עד סוף כל הדורות במבט ובהארה אחת, כפי שנאמר: "וחצו יצא כברק" — כלומר, כל שבעת ימי בראשית, ימות המשיח ותחיית המתים, נראים במבט ובהארה אחת.

כפי שאנו אומרים בתפילת מוסף של ראש השנה, ה' "צופה ומביט עד סוף כל הדורות" — בכולם במבט אחד; השוו לתלמוד (Rosh Hashanah 18a): "כולם נסקרים בסקירה אחת". את הפסוק "וחצו יצא כברק" (Zechariah 9:14) מפרשים כהבזק אחד הכולל יחד את שבעת ימי בראשית, ימות המשיח ותחיית המתים.

6 וכן חמשים אלפים יובלות³² שהם גילויים ועליות בעילוי אחר עילוי כולם נבראו במחשבה אחת שהוא חיות כללות [עמ"ש מזה בביאור ע"פ יונתי בחגוי הסלע]³³ כמ"ש

וכך גם חמישים אלף היובלות, שהם גילויים ועליות, עלייה אחר עלייה — כולם נבראו במחשבה אחת, שהיא חיות כללותם [ראו מה שנכתב על כך בביאור לפסוק "יונתי בחגוי הסלע"], כמו שכתוב,

כך גם לגבי "חמישים אלף היובלות" — גילויים ועליות, עלייה אחר עלייה (בכתב יד אחד כתוב "כל אלפי היובלות"). כולם נבראו במחשבה אחת, חיות כוללת אחת; אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "יונתי בחגוי הסלע", שנדפס בהמשך הספר.

פותח את ידך³⁴ ומשביע לכל חי רצון שיש כמה בחי' חי כמ"ש חי חלי הוא יודוך לכן נאמר לכל חי שכל עולם מקבל חיותו בפרטיות

"פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון": יש כמה בחינות של "חי", כמו שכתוב: "חי חי הוא יודוך"; לכן נאמר "לכל חי", שכן כל עולם מקבל את חיותו באופן פרטי.

בפסוק "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון" (תהלים קמה, טז) נאמר "לכל חי", מפני שיש דרגות רבות של חיים, כפי שהמילה "חי" חוזרת בפסוק "חי חי הוא יודוך" (ישעיהו לח, יט). כל עולם מקבל חיות פרטית משלו.

אבל הכל הוא בחי' רצון אחד פשוט ובהשתלשל לדיבור עליון נעשה עשרה מאמרות ע"ד משל מבשרי אחזה³⁵ אלוה שהדיבור

אבל כל זה הוא בחינת רצון אחד פשוט; וכשהוא משתלשל אל הדיבור העליון, הוא נעשה עשרה מאמרות. דרך משל, על פי "מבשרי אחזה אלוה": הדיבור

אף על פי כן, כל אלה נובעים מרצון אלוהי אחד פשוט, שכאשר הוא משתלשל אל הדיבור העליון, הוא נעשה עשרה מאמרות הבריאה. אדמו"ר הזקן מביא משל מנפש האדם, על פי הפסוק "מבשרי אחזה אלוה" (איוב יט, כו): האדם יכול ללמוד על האלוקות מתוך עצמו.

נחלק לפרטי פרטים ובמחשבה הוא כולל כל הדבורים במחשבה אחת מכ"ש [מכל שכן] למעלה ככל הפרטים נכללים בחיות כללי אחד:³⁶

מתחלק לפרטים רבים עד אין קץ, ואילו במחשבה נכללות כל המילים במחשבה אחת; וכל שכן למעלה, שכל הפרטים נכללים בחיות כללית אחת.

אצל האדם הדיבור מתחלק למילים נפרדות רבות, ואילו המחשבה כוללת את כולן במחשבה אחת. וכל שכן למעלה: כל פרטי הבריאה כלולים בחיות כללית אחת.

7 והנה כל החיות של כל השנה הוא נמשך ברי"ה [בראש השנה] כי אדם נברא³⁷ בראש השנה. והעולם נברא בכ"ה באלול³⁸ וביום וי"ו נברא אדם בצלמנו כדמותנו³⁹

והנה, כל החיות של השנה כולה נמשכת בראש השנה, שכן האדם נברא בראש השנה. העולם נברא בכ"ה באלול, וביום השישי נברא האדם "בצלמנו כדמותנו",

כל החיות של השנה נמשכת בראש השנה, ביום השנה לבריאת האדם. לפי המדרש (ויקרא רבה כט, א), העולם נברא בכ"ה באלול, ולכן היום השישי, שבו נברא האדם "בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו), חל בא' בתשרי, בראש השנה.

שהוא כולל כל הנבראים כולם כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים⁴⁰ שהיתה נשמתו כוללת כל הנשמות.^{41,42}

שכן הוא כולל את כל הנבראים, כולם, כמו שכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים" — נשמתו כללה את כל הנשמות.

האדם כולל בתוכו את כל הבריאה, ונשמתו, שהי' נפח בו (בראשית ב, ז), כללה את כל הנשמות. שער הגלגולים, אחד המקורות שאליהם מפנה הערת קה"ת, מלמד שכל הנשמות היו כלולות בתחילה באדם הראשון.

לכן בכל רי"ה [ראש השנה] נעשה צירוף חדש⁴³ שהוא הארה מהמקור שהוא הסובב חיות כללי על כל השנה וכל שנה ושנה הוא צירוף לחיות חדש ואח"כ נתחלק לפרטים

לכן בכל ראש השנה נוצר צירוף חדש [של אותיות], שהוא הארה מן המקור — סובב כל עלמין, חיות כללית לכל השנה. בכל שנה ושנה נוצר צירוף לחיות חדשה, ולאחר מכן היא מתחלקת לפרטים,

לכן בכל ראש השנה נוצר צירוף חדש: אותיות הדיבור האלוהי המחיות את הבריאה מסתדרות מחדש. זוהי הארה מן המקור, סובב, המשמשת חיות כללית לכל השנה; משום כך לכל שנה יש חיות משלה.

שהם י"ב חדשים וכל חדש מקבל חיות מהארת הכלל והיום הוא הפרט מכלל החדש ומקבל ממנו חיותו.

שהם שנים עשר החודשים. כל חודש מקבל חיות מהארת הכלל, והיום הוא הפרט בתוך כלל [החיות] של החודש, והוא מקבל ממנו את חיותו.

החיות הכללית הזאת מתחלקת לאחר מכן לפרטים — לשנים עשר החודשים. כל חודש מקבל את חיותו מהאור הכללי של השנה, וכל יום, שהוא פרט בתוך החודש, מקבל את חיותו מן החודש.

8 ולכן אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] איזה חג שהחודש מתכסה בו⁴⁴ הוא ראש השנה שהוא המקור הכולל לכן הארת החודש מתבטל בו כביטול זיו השמש בשמש [ועמ"ש בד"ה יביאו לכוש מלכות]⁴⁵ גבי ולכן אמרו חז"ל: "איזהו חג שהחודש מתכסה בו?" — ראש השנה, שהוא המקור הכולל; לכן הארת החודש מתבטלת בו, כמו שקרן השמש מתבטלת בתוך השמש. [ועיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל "יביאו לכוש מלכות", בעניין

הגמרא (ראש השנה ח ע"א-ע"ב) מכנה את ראש השנה "חג שהחודש מתכסה בו", מפני שהוא חל בתחילת החודש, כשהירח נסתר. אדמו"ר הזקן מפרש זאת בפנימיות: ראש השנה הוא המקור הכולל של השנה, ולכן אורו של החודש מתבטל בו, כפי שקרן אור השמש נבלעת בתוך השמש. הוא מפנה למאמרו בתורה אור על הפסוק "יביאו לכוש מלכות" (אסתר ו, ח).

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] הנביאים והכתובים עתידים להבטל⁴⁶ כו' ע"ש] כמאמר ברוך שאמר והיה העולם הוא חיות כללי לכל העולם וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] והלא במאמר אחד⁴⁷ היה יכול להבראות⁴⁸

ולכן אמרו חז"ל שהנביאים והכתובים עתידים להתבטל כו'; עיינו שם. וכמו במאמר "ברוך שאמר והיה העולם": זהו כוח החיות הכללי של העולם כולו. וזהו שאמרו חז"ל: "והלא במאמר אחד היה יכול להיבראות?"

במאמר ההוא נדונה האמירה שהנביאים והכתובים עתידים להתבטל, שאדמו"ר הזקן מסביר במקום אחר שפירושה שהם ייבלעו באור גדול יותר, כנר בפני אבוקה. בברכת השחר, "ברוך שאמר והיה העולם", מדובר בכוח החיות הכללי של העולם כולו; וכך גם במשנה נשאל: "והלא במאמר אחד היה יכול להיבראות?" (אבות ה, א).

שהוא החיות כללי [ועמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] בפי תולדות בדף קל"ה ע"א בפי במאמר אחד ע"ש] ברוך אומר ועושה הוא הפרט

שהוא כוח החיות הכללי. [ועיינו כמה שכתב הרמ"ז בפרשת תולדות, בדף קל"ה ע"א, בפירוש "במאמר אחד"; עיינו שם.] "ברוך אומר ועושה" הוא הפרט,

אותו מאמר יחיד הוא כוח החיות הכללי. אדמו"ר הזקן מציין את פירוש הרמ"ז (רבי משה זכות) למילים "במאמר אחד", בפירושו לזוהר, פרשת תולדות, דף קל"ה ע"א. הביטוי הבא בתפילה, "ברוך אומר ועושה", מתייחס לפרט.

שהוא צירוף חדש לכל יום [עי' [עיינ'] בזהר בשלח דס"ג ע"ב ובפי יתרו דפ"ח ע"א⁴⁹ ועמ"ש בד"ה לבאר ענין יוה"כ [יום הכפורים]⁵⁰ גבי כאשר יתבונן המשכיל

שהוא צירוף חדש לכל יום. [עיינו בזהר, בשלח, דף ס"ג ע"ב, ובפרשת יתרו, דף פ"ח ע"א; ועיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל "לבאר ענין יום הכיפורים", בעניין "כאשר יתבונן המשכיל",

הפרט הוא צירוף חדש של הדיבור האלוקי לכל יום. אדמו"ר הזקן מפנה לזוהר בשלח (ח"ב, דף ס"ג ע"ב) ולזוהר יתרו (ח"ב, דף פ"ח ע"א), המלמדים שכל יום מקבל את ברכתו משבת שמעליו, וכן למאמרו המבאר את עניינו של יום הכיפורים.

כי באמת חדשים לבקרים⁵¹ כוי יעו"ש [יעויין שם] וכן חיות של שנה זו אינו החיות של שנה שעברה.⁵²

כי באמת חדשים לבקרים כוי; עיינו שם.] וכך גם כוח החיות של השנה הזאת אינו כוח החיות של השנה שעברה.

במאמר ההוא מדובר באדם המשכיל המתבונן בכך שהבריאה אכן מתחדשת "לבקרים" (איכה ג, כג). באותו אופן, כוח החיות של השנה הזאת אינו כוח החיות של השנה שעברה: הוא חדש.

9 וזהו שאומרים בראש השנה זה היום תחלת מעשיך שנעשה הארה מחדש מהכלל וכן אצל התורה נאמר

אשר אנכי מצוך היום כי באמת צריך לירד דרך השתלשלות להתלבש בזמן [ועמ"ש בפ' עקב בד"ה

וזהו שאומרים בראש השנה: "זה היום תחילת מעשיך", שכן הארה מתחדשת מן הכלל. וכך גם על התורה נאמר: "אשר אנכי מצוך היום", כי באמת עליה לרדת דרך השתלשלות ולהתלבש בזמן (וראו מה שכתוב בפרשת עקב, במאמר המתחיל

זו הסיבה שאומרים בראש השנה: "זה היום תחילת מעשיך" — בכל שנה מתחדשת הארה מן המקור הכללי. גם על התורה נאמר "אשר אנכי מצוך היום", משום שהתורה, אף שהיא למעלה מן הזמן, צריכה לרדת דרך השתלשלות העולמות ולהתלבש בזמן; כאן מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו בפרשת עקב המתחיל "ולהבין שרש".

ולהבין שרש כוי גבי פי על תורתך שלמדתנו] ובכל יום יורד הארה חדשה מהתורה להתלבש.

"ולהבין שרש" וכו', בעניין פירוש "על תורתך שלמדתנו". ובכל יום יורדת מן התורה הארה חדשה כדי להתלבש.

במאמר זה מוסבר הביטוי "על תורתך שלמדתנו", מתוך ברכת המזון. בכל יום יורדת הארה חדשה מן התורה כדי להתלבש בעולם, ולכן התורה מתחדשת באמת מדי יום.

10 וזהו שאנו מברכין בכל יום נותן התורה מחדש. [ועוד יובן זה עפמ"ש [על פי מה שכתוב] לעיל סדי"ה כי

המצוה הזאת גבי כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו ועמ"ש בד"ה אני ישנה ולבי ער גבי

וזהו הסיבה שאנו מברכים בכל יום את ה': "נותן התורה", מחדש. [הדבר יובן עוד על פי הכתוב לעיל, בסוף המאמר המתחיל "כי המצוה הזאת", בעניין "כל הקורא ושונה, הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו"; וראו גם את הכתוב במאמר המתחיל "אני ישנה ולבי ער", בעניין

לכן ברכת התורה, הנאמרת בכל יום, מכנה את ה' "נותן התורה" בלשון הווה: הוא נותן אותה מחדש. אדמו"ר הזקן מוסיף הפניות: לסוף המאמר על "כי המצוה הזאת", המובא מוקדם יותר בספר, בעניין האמירה שמי שקורא ולומד, ה' קורא ולומד כנגדו; וכן למאמרו על "אני ישנה ולבי ער" (שיר השירים ה, ב).

והנה באתעדלית [באתערותא דלתתא] זו אתעדלית [אתערותא דלעילא] כו' וכמ"ש ויקם עדות ביעקב⁵³ כו' ע"ש
ובד"ה צאינה וראינה ועמ"ש בפי' בשלח בד"ה ויאמר משה אכלוהו היום]

"והנה, על ידי אתערותא דלתתא זו באה אתערותא דלעילא" וכו', וכמו שכתוב "ויקם עדות ביעקב" וכו'; ראו שם,
וכן במאמר המתחיל "צאינה וראינה"; וראו את הכתוב בפרשת בשלח, במאמר המתחיל "ויאמר משה אכלוהו
היום".

שם מוסבר שאתערותא דלתתא מביאה אתערותא דלעילא, כפי שנאמר "ויקם עדות ביעקב" (תהילים עח, ה). הוא מפנה גם למאמרים על
"צאינה וראינה" (שיר השירים ג, יא), ובפרשת בשלח — למאמר על "ויאמר משה אכלוהו היום" (שמות טז, כה).

וכן כנסת ישראל חדשים לבקרים רבה אמונתך⁵⁴ שבכל יום צריך לקנות בנפשו אמונה חדשה מהמקור
וכך גם כנסת ישראל אומרת: "חדשים לבקרים, רבה אמונתך": בכל יום על האדם לרכוש בנפשו אמונה חדשה מן
המקור.

כנסת ישראל אומרת: "חדשים לבקרים, רבה אמונתך" (איכה ג, כג). אדמו"ר הזקן מפרש כאן את "אמונתך" כאמונה: בכל יום על האדם
לרכוש בנפשו אמונה חדשה, הנמשכת מן המקור.

כי ימים יצרו⁵⁵ כל ימי האדם שהם שבעים שנה^{56, 57} הם יצרו וקצובים לאדם⁵⁸ ולא אחד בהם שהקרי
הוא בוי"ו שהימים הנקצבים הוא בשביל שיתגלה ויתרבה הארה באמונה בתוספת חדש בכל יום
"ימים יוצרו": כל ימיו של האדם, שהם שבעים שנה, נוצרו ונקצבו לו, "ולא אחד בהם" — שהרי הקרי הוא בוי"ו,
"ולו אחד בהם". הימים שנקצבו לאדם נועדו לכך שהארת האמונה תתגלה ותתרבה, בתוספת חידוש בכל יום.

"ימים יוצרו" (תהילים קלט, טז): ימיו של האדם, שהם שבעים שנה (תהילים צ, י), קבועים וקצובים לו (השווה איוב ז, א). בפסוק כתוב
"ולא" באל"ף, כלומר "ולא אחד בהם", אך קוראים "ולו" בוי"ו, כלומר "ולו אחד בהם". אדמו"ר הזקן לומד מכך שהימים שנקצבו נועדו לכך
שאור האמונה יתגלה ויגדל, ובכל יום יתוסף בו דבר חדש.

וזהו רבה אמונתך מבחי' סובב ע"י שרואה בכל יום ערב ובקר תמידין כסדרן מזה יכיר למעלה מהזמן:
וזהו "רבה אמונתך" — מן הבחינה של סובב כל עלמין: כאשר האדם רואה שבכל יום באים ערב ובקר כסדרם,
תמיד, הוא מגיע מכך להכרה במה שלמעלה מן הזמן.

זהו "רבה אמונתך" הנובע מסובב כל עלמין, הבחינה שלמעלה מן הזמן. בהתבוננות בכך שהערב והבוקר חוזרים מדי יום, כסדרם וללא
הפסק, האדם מגיע להכרה במה שלמעלה מן הזמן.

שתי מדרגות בנשמה

11 ב והנה הארה שבנפש האדם היא בשני בחי' ממלא וסובב ממלא נקרא שמתלבש ונתפס במוחו השגת אלהות.

(2) והנה, ההארה שבנפש האדם היא בשתי בחינות: ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. ממלא כל עלמין הוא כאשר השגת האלוקות מתלבשת בתודעתו ונקלטת בשכלו.

פרק ב' מתחיל. גם לאור האלוקי שבנפש האדם יש שתי בחינות. ממלא כל עלמין הוא האלוקות כפי שהשכל קולט אותה, כשהיא מתלבשת בהכנתו של האדם ונאחזת בה.

כמ"ש ובחרת בחיים לאהבה את ⁵⁹ ה' וגו' כי הוא חי ⁶⁰ כי הבחירה בשכל לבד לבחור בטוב ולמאוס ברע ואהבה הוא בלב

כמו שכתוב: "ובחרת בחיים, לאהבה את ה' וגו', כי הוא חי". הבחירה היא בשכל בלבד — לבחור בטוב ולמאוס ברע — ואילו האהבה היא בלב.

הפסוק אומר: "ובחרת בחיים, לאהבה את ה' אלוך... כי הוא חי" (דברים ל, יט-כ). הבחירה שייכת לשכל, הבחור בטוב ודוחה את הרע, ואילו האהבה שייכת ללב.

והבחירה קודם לאהבה שצריך להרגיל אי"ע [את עצמו] בשכלו שיהיה מוסכם אצלו לבחור בחיים [ועמ"ש מזה בד"ה שמע ישראל בפי' ואתחנן] ⁶¹ כמאמר ראה נתתי לפניך היום וגו'

והבחירה קודמת לאהבה: על האדם להרגיל את עצמו בשכלו, עד שיהיה מוסכם אצלו לבחור בחיים [ועיין במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "שמע ישראל" בפרשת ואתחנן], כמאמר: "ראה נתתי לפניך היום וגו',

הבחירה קודמת: על האדם לאמן את שכלו עד שהבחירה בחיים תהיה קבועה בו, כפי שנאמר: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב" (דברים ל, טו). אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "שמע ישראל" בפרשת ואתחנן.

ובחרת בחיים ⁶² שהוא החיות של שמים וארץ שאנו רואים ולא לבחור בגשמיות שהן כל תענוגי עולם הזה הכלה ונפסד שנקרא מות ואחר שיסכים בשכלו הבחירה בטוב

"ובחרת בחיים" — כלומר, בחיותם של השמים והארץ שאנו רואים, ולא לבחור בגשמיות, היינו בכל תענוגות העולם הזה, שסופם לכלות והם נפסדים, ונקראים "מוות". ולאחר שיסכים בשכלו לבחור בטוב,

"חיים" כאן פירושם החיות האלוקית של השמים והארץ שאנו רואים, בניגוד לתענוגות הגשמיים של העולם הזה, שחולפים ועוברים ולכן נקראים "מוות". לאחר שהשכל בחר בטוב באופן ברור, אפשר לעבור לשלב הבא.

שהוא החיים יתבונן לבוא לבחינת אהבה וכמ"ש מזה בהד"ה שמע ישראל כי הוא חייך שהוא החיים האמיתיים כמ"ש כי עמך מקור חיים⁶³

שהוא החיים, יתבונן כדי להגיע לבחינת אהבה, וכמו שנכתב על כך במאמר המתחיל "שמע ישראל": "כי הוא חייך" — הוא החיים האמיתיים, כמו שכתוב: "כי עמך מקור חיים".

לאחר מכן הוא מתבונן כדי להגיע לאהבה, משום שהי "הוא חייך" — החיים האמיתיים, ככתוב: "כי עמך מקור חיים" (תהלים לו, י). גם עניין זה מתבאר במאמר על "שמע ישראל".

וזהו בחינת ממלא שבנפש האדם שהאהבה נתלבש ונתפס בשכלו והוא בחינת בכל לבבך ובכל נפשך ובחינת סובב הוא בחינת ובכל מאדך⁶⁴ למעלה מהכלי שהוא השכל.

וזהו בחינת ממלא כל עלמין שבנפש האדם: האהבה מתלבשת בשכלו ונקלטת בו, והיא בחינת "בכל לבבך ובכל נפשך". ובחינת סובב כל עלמין היא בחינת "ובכל מאדך" — למעלה מהכלי, שהוא השכל.

אהבה המתלבשת בשכל ונקלטת בו היא בחינת ממלא כל עלמין שבנפש: אהבת ה' "בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ו, ה). בחינת סובב כל עלמין שבנפש היא "ובכל מאדך" — אהבה שמעבר למידת השכל, שהוא הכלי המכיל את הסוג הראשון.

12 ועיין מ"ש בד"ה ועתה יגדל נא.⁶⁵ [ועד"ז גם בתשובה יש ב"י⁶⁶ בחינות תשובה ותאה ותשובה עילאה] אך להסביר הענין איך אפשר להיות עבודה בבחינת סובב למעלה מהשכל.

ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ועתה יגדל נא". [וכך גם בתשובה יש שתי בחינות: תשובה תאה ותשובה עילאה.] אך כדי להסביר את העניין: כיצד ייתכן שהעבודה תהיה בבחינת סובב, למעלה מן השכל?

אדמו"ר הזקן מפנה למאמר על הפסוק "ועתה יגדל נא" (במדבר יד, יז), ומציין שגם בתשובה יש שתי בחינות, תחתונה ועליונה, כפי שמבחין הזוהר (ג, קכג ע"א). לאחר מכן הוא שואל: אם סובב הוא למעלה מן השכל, כיצד יכול אדם לעבוד את ה' בדרגה זו בכלל?

אך הענין הוא על ידי תשובה במסירת נפש שהוא למעלה מהדעת וכמ"ש במ"א שלכן לא נאמר בתורה טעם על מסינ [מסירות נפש]⁶⁷

אלא העניין הוא שהדבר נעשה באמצעות תשובה במסירות נפש, שהיא למעלה מן הדעת, וכפי שנכתב במקום אחר: משום כך התורה אינה נותנת טעם למסירות נפש,

התשובה היא תשובה במסירות נפש, שהיא למעלה מן הדעת. כפי שמבואר במקום אחר, זו הסיבה שהתורה אינה נותנת טעם למסירות נפש.

כמו שנאמר טעם על אהבה כדכתיב לאהבה את⁶⁸ ה' אלקיך כי הוא חייך והיינו לפי שהאהבה נמשכה מבחי שכל וטעם

כמו שהיא נותנת טעם לאהבה, כנאמר: "לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך". הטעם לכך הוא שהאהבה נמשכת מבחינת שכל וטעם,

לעומת זאת, התורה אכן נותנת טעם לאהבה: "לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך". אפשר לתת טעם לאהבה משום שהיא נובעת מן השכל והטעם.

דדרך השתלשלות משא"כ על מס"נ [מסירות נפש] לא נאמר טעם לפי שהוא למעלה מהשכל [וכמ"ש בד"ה כי טובים דודיך].

על פי דרך ההשתלשלות; ואילו למסירות נפש לא ניתן טעם, מפני שהיא למעלה מן השכל (כפי שנכתב במאמר המתחיל "כי טובים דודיך",

השכל והטעם שייכים לסדר ההשתלשלות, שבו הדברים נובעים זה מזה. למסירות נפש אין טעם מפורש, מפני שהיא למעלה מן השכל. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בתורה אור על הפסוק "כי טובים דודיך מיין" (שיר השירים א, ב).

בפי שמות⁶⁹ ובד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא^{70,71} והיא בחינת אמונה שלמעלה מהדעת שנמשך מבחי" סובב [ועמ"ש בביאור ע"פ ואלה המשפטים⁷² גבי

בפרשת שמות, וכן במאמר המתחיל "חייב אינש לבסומי בפוריא"). וזו בחינת אמונה שלמעלה מן הדעת, הנמשכת מבחינת סובב (ועיינו כמה שנכתב בביאור על הפסוק "ואלה המשפטים", בעניין

הוא מפנה גם למאמרו לפורים על "חייב אינש לבסומי בפוריא" (מגילה ז ע"ב). מסירות נפש היא האמונה שלמעלה מן הדעת, הנמשכת מסובב; נוסף על כך הוא מפנה לביאורו על הפסוק "ואלה המשפטים" (שמות כא, א).

כי תקנה עבד עברי.⁷³ ששרש הנשמות מבחי" בעבר הנהר היוצא מעדן שהוא מבחי" עגולים וסוכ"ע.

"כי תקנה עבד עברי": שורש הנשמות הוא מבחינת "בעבר הנהר", הנהר היוצא מעדן, שהיא מבחינת העיגולים וסובב כל עלמין.

שם, על הפסוק "כי תקנה עבד עברי" (שמות כא, ב), הוא מבאר ששורש הנשמות הוא "בעבר הנהר" — הנהר היוצא מעדן (בראשית ב, י). דרגה זו היא בחינת "עיגולים", שבקבלה הם האורות המקיפים, וסובב כל עלמין.

קטע 4 • 13-15

למעלה מההשתלשלות: בריאה יש מאין

13 והנה גילוי בחי" זו בנפש האדם זהו הגילוי מבחי" סובב והוא שלא כסדר ההשתלשלות משכל למדות כו' כ"א מלמעלה מסדר ההשתלשלות.

והנה, גילוי בחינה זו בנפש האדם הוא גילוי מבחינת סובב כל עלמין, והוא אינו לפי סדר ההשתלשלות — מן השכל אל המדות וכו' — אלא מלמעלה מסדר ההשתלשלות.

גילוי בחינה זו בנפש הוא גילוי מבחינת סובב כל עלמין. הוא אינו מתרחש בסדר הרגיל, מן השכל אל הרגשות, אלא מלמעלה מן הסדר הזה כולו.

וכענין אע"ג [אף על גב] דאיהו לא חזי מזליה חזי.⁷⁴ שהמשכה זו מבחי מזליה בפנימית הוא הגילוי מלמעלה מבחי השתלשלות עילה ועלול שכל ומדות כו']

וכעין העניין של "אף על פי שהוא עצמו אינו רואה, מזלו רואה": המשכה זו מבחינת מזלו, בפנימיות, היא גילוי מלמעלה מבחינת ההשתלשלות של עילה ועלול, שכל ומדות וכו'.

זה דומה לדברי הגמרא: "אף על פי שהוא עצמו אינו רואה, מזלו רואה" (מגילה ג ע"א): מזלו של האדם, שורש נשמתו למעלה, חש במה שהוא עצמו אינו חש. ההמשכה מן הבחינה הפנימית הזאת היא גילוי שמעל להשתלשלות של עילה ועלול, שכל ורגש.

לכן במקום שבעלי תשובה עומדים כו'. אך להבין טעם הדבר הנה כתיב אני ראשון ואני אחרון⁷⁵ וכתוב בדבר ה' וגו'.

לכן "במקום שבעלי תשובה עומדים" וכו'. אך כדי להבין את הטעם לכך, הנה כתוב: "אני ראשון ואני אחרון", וכתוב: "בדבר הוי"י וגו'.

זו הסיבה לכך ש"במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים" (ברכות לד ע"ב): התשובה ממשיכה מבחינה שלמעלה מסדר ההשתלשלות. כדי להסביר מדוע, מביא אדמו"ר הזקן את הפסוקים "אני ראשון ואני אחרון" (ישעיהו מד, ו) ו"בדבר הוי' שמים נעשו" (תהלים לג, ו).

פירוש שהבריאה היא על ידי דבור וכתוב בראשית ברא אלהים⁷⁶ שהבריאה היא יש מאין והענין שבריאת העולמות אינו בדרך השתלשלות מעילה לעלול.

כלומר, הבריאה היא באמצעות דיבור. וכתוב: "בראשית ברא אלקים" — הבריאה היא יש מאין. והעניין הוא שבריאת העולמות אינה בדרך של השתלשלות, מעילה לעלול.

הבריאה מתהווה באמצעות דיבור אלוקי, והמילה "ברא" בפסוק "בראשית ברא אלקים" (בראשית א, א) פירושה יצירת יש מאין. כלומר, הבריאה אינה שרשרת של עילה ועלול.

ע"ד משל אצל האדם שהמדות מהשכל והדיבור מהמדות הוא דרך השתלשלות שע"י המדה נעשה הבל הלב.^{77, 78}

על דרך משל אצל האדם: המדות נובעות מן השכל, והדיבור מן המדות; זהו בדרך השתלשלות, שכן באמצעות המדה נוצר הבל הלב,

על דרך משל, אצל האדם הרגשות נובעים מן השכל והדיבור נובע מן הרגשות, בסדר הדרגתי: רגש יוצר את "הבל הלב", שממנו מתהווים הקול ואחר כך הדיבור.

14 ואחר כך קול ודבור שהדבור נמשך מהקול והקול וכו' הכל בדרך המשכה והשתלשלות עילה ועלול.

ואחר כך באים הקול והדיבור; הדיבור נמשך מן הקול, והקול וכו' — הכול בדרך של המשכה והשתלשלות, עילה ועלול.

אחרי הכל הלב באים הקול והדיבור: הדיבור נמשך מן הקול, והקול מן ההבל. אצל האדם הכול מתפתח בהדרגה, בדרך של המשכה, עילה ועלול.

אבל בבריאת העולמות אינו דרך השתלשלות והמשכה שמאמר יהי רקיע⁷⁹ אינו ערך של המאמר שיהיה נמשך ממנו רקיע שאף ריבוא רבבות צמצומים והשתלשלות ממדרגה למדרגה דרך עילה ועלול לא יועילו שישתלשל ויתהווה חומר גשמי אפילו

אבל בריאת העולמות אינה בדרך של השתלשלות והמשכה. שהרי מן המאמר "יהי רקיע" אין ערך לכך שרקיע יימשך ממנו; גם רבבות רבבות של צמצומים והשתלשויות ממדרגה למדרגה, בדרך של עילה ועלול, לא יועילו להוריד ולהוות חומר גשמי, אפילו

בריאת העולמות שונה מכך. המאמר "יהי רקיע" (בראשית א, ו) אינו בערך של רקיע גשמי; שום מספר של צמצומים וירידות ממדרגה למדרגה, בדרך של עילה ועלול, לא יוכל להפוך רוחניות לחומר גשמי.

כמו חומר הרקיע מהשתלשלות הרוחניות כו' אלא שהוא כח א"ס ב"ה הכל יכול לברוא הרקיע ע"י המאמר יהי רקיע יש מאין וזהו שלא כסדר השתלשלות כ"א בבחי' דלוג

כמו חומר הרקיע, מתוך השתלשלות הרוחניות וכו'. אלא זהו כוחו של אין סוף, ברוך הוא, הכליכול, לברוא את הרקיע באמצעות המאמר "יהי רקיע", יש מאין. אין זה בסדר השתלשלות, אלא בדרך של דילוג.

הדבר נכון אפילו לגבי חומר עדין כחומר הרקיע. כוחו של אין סוף, הכליכול, הוא הבורא את הרקיע באמצעות המאמר — יש מאין; אין זה שלב בשרשרת, אלא דילוג.

וכן כל הנבראים כו' מהבורא הוא מאין ולא דרך השתלשלות כי א"א להיות נמשך בחי' נברא גם בחי' חכמה שבהם אפילו מבחי' דבור שלמעלה

וכך גם כל הנבראים וכו': [התהוותם] מן הבורא היא יש מאין, ולא בדרך של השתלשלות. שהרי אי אפשר שמדרגת נברא, ואפילו מדרגת החכמה שבהם, תימשך אפילו מבחינת הדיבור שלמעלה,

כך הוא גם בכל נברא: הוא מתהווה מן הבורא יש מאין, ולא בירידה הדרגתית. שום נברא, אפילו החכמה שבעולמות הנבראים, אינו יכול פשוט להימשך מן הדיבור האלוקי שלמעלה.

שהוא בחינת התגלות שלמעלה שהבורא הוא היפך הנבראים ואפילו גם על התהוות חכמה עילאה מא"ס ב"ה נאמר והחכמה מאין תמצא⁸⁰ שאפילו להיות נמשך בחינת אנת חכים

שהיא בחינת גילוי שלמעלה; שהרי הבורא הוא הפך הנבראים. וגם על התהוות החכמה העילאה מן אין סוף, ברוך הוא, נאמר: "והחכמה מאין תמצא"; שהרי אפילו המשכת הבחינה של "אתה חכם,

הדיבור האלוף הוא בחינת גילוי של הבורא, והבורא הוא הפך הנבראים. אפילו החכמה העילאה, הראשונה שבמדרגות, מתהווה מן אין סוף בבחינת "והחכמה מאין תמצא" (איוב כח, יב); ובתיקוני זוהר נאמר על ה': "אתה חכם, אבל לא בחכמה ידועה".

ולא בחכמה ידיעה^{81,82} היינו התלבשות אור א"ס בחכמה אינו בבחינת השתלשלות וכל מה שנוצר בספרים השתלשלות עילה ועלול אינו על הנבראים מהבורא [כ"א בהשתלשלות רוח הבהמה מפני שור⁸³ שבמרכבה משא"כ בהתהוות הגשמיות ממש

ולא בחכמה ידועה" — כלומר, התלבשות אור אין סוף בחכמה אינה בדרך של השתלשלות. וכל מה שנוצר בספרים על השתלשלות של עילה ועלול אינו עוסק בנבראים [המתהווים] מן הבורא, אלא בהשתלשלות רוח הבהמה מפני שור שבמרכבה; ואילו בהתהוות של גשמיות ממש,

כלומר, גם התלבשות אור אין סוף בחכמה אינה ירידה הדרגתית. כשהספרים מדברים על השתלשלות של עילה ועלול, אין כוונתם לבריאת הנבראים מן הבורא; הדוגמה שמביא אדמו"ר הזקן למה שהם כן מתכוונים אליו היא רוח הבהמה, הנמשכת מפני שור שבמרכבה האלוף (יחזקאל א, י).

וכן בהתהוות הרוחניות מא"ס ב"ה הוא יש מאין ממש וכמ"ש כ"ז [כל זה] באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי].

וכן גם בהתהוות הרוחניות מאין סוף, ברוך הוא, יש יש מאין ממש, כפי שמוסבר כל זה באגרת הקודש, בקטע המתחיל "איהו וחיוהי").

החומר הגשמי, וגם הנבראים הרוחניים, מתהווים מאין סוף ממש בבחינת יש מאין. כל זה מוסבר בתניא, אגרת הקודש, סימן כ, באגרת המתחילה "איהו וחיוהי".

15 וזהו אני ראשון⁸⁴ פ"י שלהיות התהוות ראשית ההתהוות היינו חכמה עילאה הוא שלא ע"י השתלשלות אלא והחכמה מאין תמצא.⁸⁵

וזהו "אני ראשון": כלומר, התהוותו של הדבר הראשון שמתהווה — חכמה עילאה — אינה נעשית בדרך השתלשלות, אלא "והחכמה מאין תמצא".

הדברים מסבירים את הפסוק "אני ראשון": הדבר הראשון שמתהווה, חכמה עילאה, לא נוצר בתהליך הדרגתי של השתלשלות, אלא, כפי שנאמר בפסוק, "מאין".

וזהו אני ראשון אני אותיות אין⁸⁶ ועדי"ז גם כן אני אחרון היינו להיות התהוות שמים ו ארץ גשמיים מן המאמר הרוחני אינו דרך השתלשלות כ"א יש מאין והוא מבחינת סוכ"ע.

וזהו "אני ראשון": אותיות "אני" הן אותיות "אין". וכך גם "אני אחרון": התהוותם של שמים וארץ גשמיים מן המאמר הרוחני אינה בדרך השתלשלות, אלא בבחינת יש מאין; והתהוות זו היא מבחינת סוכב כל עלמין.

המילה "אני" מורכבת מאותן אותיות כמו "אין". "אני אחרון" פירושו שגם שמים וארץ גשמיים מתהווים מן המאמר הרוחני לא בדרך השתלשלות, אלא בבחינת יש מאין, שמקורה בסוכב כל עלמין.

קטע 5 • 16-19

מסירת הרצון

16 ועמ"ש מזה ע"פ יביאו לבוש מלכות⁸⁷ ולכן כל המשכות צריך להיות מהמקור שהוא האין. ולכן כדי להמשיך הארה והמשכה זו ומה גם בר"ה [בראש השנה] שאזי נמשך חיות כללי לכל השנה

ראו גם את מה שנכתב על הפסוק "ויביאו לבוש מלכות". לכן כל המשכות צריכות לבוא מן המקור, שהוא האין. משום כך, כדי להמשיך הארה והמשכה זו — וביתר שאת בראש השנה, שבו נמשכת חיות כללית לכל השנה —

אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על הפסוק "ויביאו לבוש מלכות" (אסתר ו, ח). כל המשכה של אור אלוקי צריכה לבוא מן המקור, מן האין; הדבר נכון במיוחד בראש השנה, שבו נמשכת החיות הכללית של השנה כולה.

לכן צ"ל העבודה ג"כ בבחי' סוכב שבנפש⁸⁸ וזהו דוקא ע"י תשובה שכאשר האדם מוסר נפשו לה' כמו רבי אליעזר בן דרודיא⁸⁹ שהוא מסירת הרצון.

לכן גם העבודה צריכה להיות בבחינת סוכב שבנפש. הדבר נעשה דווקא באמצעות תשובה: כאשר האדם מוסר את נפשו לה', כמו רבי אליעזר בן דרודיא, הרי זו מסירת הרצון.

לכן עבודת האדם צריכה להגיע גם לבחינת סוכב שבנפש, והדבר נעשה דווקא באמצעות תשובה, כשהאדם מוסר את נפשו לה'. הגמרא (עבודה זרה יז ע"א), המכנה אותו אלעזר בן דרודיא, מספרת שלאחר חיים של חטא שב בתשובה בכל ימותיו ובכה עד שיצאה נשמתו; מסירתו הייתה מסירת הרצון.

17 ועדי"ז עכ"פ [על כל פנים] מסירת הרצון לה' בכל עניני רצונות הנפש להיות בטל רצונך^{90,91} להיות עוצם עיניו⁹² וכנ"ל.

וכך, לכל הפחות, יש למסור לה' את הרצון בכל הדברים שהנפש רוצה: לקיים את "בטל רצונך", ולהיות מי ש"עוצם את עיניו", כפי שהוזכר לעיל.

באותו אופן, לכל הפחות, על האדם למסור לה' את רצונו בכל דבר שהנפש שלו רוצה, כפי שאומרת המשנה: "בטל רצונך מפני רצונו" (אבות ב, ד). עליו להיות מי ש"עוצם את עיניו מראות ברע" (ישעיהו לג, טו).

וכן בשמיעה ודיבור וכן לא תתורו אחרי לבבכם⁹³ ביטול רצון כנ"ל. וכן בעשיית טוב בעל כרחך דוקא לעשות הכל בהיפוך רצונו.

וכך גם בשמיעה ודיבור, וכן ב"לא תתורו אחרי לבבכם": בכל אלה יש ביטול הרצון, כפי שהוזכר לעיל. וכך גם בעשיית הטוב: דוקא בעל כורחו, לעשות הכול בניגוד לרצונו שלו.

כך גם בשמיעה ודיבור, וכן ב"לא תתורו אחרי לבבכם" (במדבר טו, לט): כל אלה כרוכים בביטול הרצון העצמי. אפילו בעשיית הטוב על האדם לפעול נגד נטייתו, ולעשות הכול בניגוד למה שהוא עצמו רוצה.

18 וזהו ג"כ בחיי מס"נ [מסירות נפש] כי מה לי קטלא כולה⁹⁴ כו'⁹⁵ שהוא אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] ע"י לב נשבר ונדכה⁹⁶ אדם ובהמה תושיע⁹⁷ שיעשה עצמו כבהמה ולא יחפוץ ברצון ותאוות גשמיות כמ"ש ועמך לא חפצתי⁹⁸

וזוהי גם בחינת מסירות נפש, שהרי "מה לי קטלא כולה" וכו'. זהו כיפוף הסטרא אחרא באמצעות "לב נשבר ונדכה". "אדם ובהמה תושיע" — שהאדם יעשה את עצמו כבהמה, ולא ירצה רצונות ותאוות גשמיים, ככתוב: "ועמך לא חפצתי";

גם זו מסירות נפש, שכן, כפי שהגמרא מנמקת, "מה לי קטלא כולה ומה לי קטלא פלגא" (בבא מציעא צה ע"א): ויתור על הרצון הוא ויתור על חלק מן האדם עצמו. כך הוא מכניע את הסטרא אחרא באמצעות "לב נשבר ונדכה" (תהילים נא, יט). את הפסוק "אדם ובהמה תושיע" (תהילים לו, ז) מפרשים כאדם שעושה את עצמו כבהמה לפני ה', בלי רצונות גשמיים משלו, ככתוב: "ועמך לא חפצתי" (תהילים עג, כה).

דהיינו אפילו מה שעמך הוא היודע הוא המדע^{99,100} איהו וגרמוהי חד¹⁰¹ כ"א כלה שארי ולבבי¹⁰² אליו ית' ממש וכמאמר בכל קראנו אליו¹⁰³ ולא למדותיו^{104,105} מכשיכ [מכל שכן] וק"ו [וקל וחומר] רצונות גשמיים כו'.

כלומר, אפילו מה ש"עמך" — "הוא היודע, הוא המדע", "איהו וגרמוהי" (הוא וכליו) אחד — ואף על פי כן "כלה שארי ולבבי" אליו יתברך ממש; וכמאמר: "בכל קראנו אליו" — אליו, ולא למידותיו. על אחת כמה וכמה, וקל וחומר, שאין לרצות רצונות גשמיים וכו'.

"עמך" פירושו אפילו מה שנמצא עם ה' — מידותיו, שהן אחד איתו: "הוא היודע והוא המדע", כפי שכותב הרמב"ם, ו"איהו וגרמוהי חד", כפי שנאמר בתיקוני זוהר. הנשמה נכספת אליו לבדו: "כלה שארי ולבבי" (תהילים עג, כו), "אליו, ולא למידותיו", כפי שמביא הפרדס בשם הספרי; על אחת כמה וכמה שאין לרצות דברים גשמיים.

19 ועי"ז יוכל לבא לבחי' ובכל מאדך להמשיך מבחי' סובב כי ע"י ביטול הרצון הוא מגיע להמקור ובאמצעות זאת הוא יכול להגיע לבחינת "ובכל מאדך", ולהמשיך מבחינת סובב כל עלמין; שכן באמצעות ביטול הרצון הוא מגיע למקור,

באמצעות זאת האדם יכול להגיע לבחינת "ובכל מאדך" ולהמשיך מסובב כל עלמין, משום שבביטול רצונו שלו הוא מגיע למקור הכול.

שהוא האין וכתוב קרוב הי לכל קוראיו¹⁰⁶ וגוי באמת וזהו קורא בתורה^{107, 108} שקורא להמקור להיות נמשך בתורה

שהוא בחינת אין. ונאמר: "הי קרוב לכל קוראיו וגוי באמת". וזהו [פירוש] "קורא בתורה": שהוא קורא למקור, כדי שיימשך לתוך התורה.

המקור הוא בחינת אין. "הי קרוב לכל קוראיו... באמת" (תהילים קמה, יח), וזהו הפירוש הפנימי של "קורא בתורה" (ברכות יג ע"א): הקורא "קורא" למקור, כדי שיימשך לתוך התורה.

כי אורייתא מכחה נפקת והחכמה מאין תמצא וע"י מסירת נפש ממשיך מהמקור וכל מה שלומד וקורא אח"כ הוא נקרא תורה לשמה לשם התורה שממשיך הארה מהמקור להתורה.^{109, 110}

שהרי התורה יוצאת מחכמה, ו"החכמה מאין תמצא". ובאמצעות מסירות נפש הוא ממשיך מן המקור; וכל מה שהוא לומד וקורא לאחר מכן נקרא תורה לשמה: לשם התורה, משום שהוא ממשיך הארה מן המקור אל התורה.

שהרי התורה באה מחכמה, וחכמה באה מבחינת אין. באמצעות מסירות נפש האדם ממשיך מאותו מקור, ולכן כל לימודו וקריאתו לאחר מכן הם תורה לשמה — לשם התורה עצמה, מפני שהוא ממשיך אור מן המקור לתוך התורה.

קטע 6 • 2011-24

"לעשותו": לעשות מחדש

20 וזהו ועשיתם אתם^{111, 112} אל תקרא אותם אלא אתם¹¹³ וכי שנקרא עשיית המצוה ולא קיום בלבד כי אם

עשיה מחדש שהוא בחינת התפשטות המחיה כל העולמות וז"ש [וזהו שכתוב]

וזהו [פירוש] "ועשיתם אותם": אל תקרא "אותם" אלא "אתם" וכי; כי המצוה נקראת "עשייה", ולא רק קיום שלה, אלא עשייה מחדש — בחינת ההתפשטות המחיה את כל העולמות. ועל כך נאמר,

חז"ל דורשים את הפסוק "ועשיתם אותם" כאילו נאמר "ועשיתם אתם" (סנהדרין צט, ב; ויקרא רבה לה, ז). לכן מצווה נקראת "עשייה" ולא רק קיום: היא יוצרת מחדש את האור המתפשט ומחיה את כל העולמות.

כי קרוב אליך הדבר כוי לעשותו.¹¹⁴ לעשותו דוקא להמשיכו מחדש מהמקור וכמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו נעשה¹¹⁵ בפ"י עושי דברו.

"כי קרוב אליך הדבר" וכי, "לעשותו". "לעשותו" דווקא — להמשיך אותו מחדש מן המקור, וכמו שכתוב בדרוש המתחיל "בשעה שהקדימו נעשה", בפירוש "עושי דברו".

לכן הפסוק מסתיים במילים "לעשותו": דווקא להמשיך אותו מחדש מן המקור. אדמו"ר הזקן מפנה לדרוש שלו על "בשעה שהקדימו נעשה לנשמע" (שבת פח, א), העוסק במלאכים שהם "עושי דברו" (תהלים קג, כ).

21 ולכן נאמר במוסף דר"ה [דראש השנה] ועשיתם עולה¹¹⁶ בחיי לעשותו. דהנה כי נשגב שמו לבדו¹¹⁷ עד שלא¹¹⁸ נברא העולם היה הוא ושמו בלבד¹¹⁹ שהשם אינו עצמותו כמו אצל האדם שם ראובן ושמעון אינו אלא הארה מעצמותו.

ולכן נאמר במוסף של ראש השנה: "ועשיתם עולה" — בחינת "לעשותו". שהרי "נשגב שמו לבדו": קודם שנברא העולם היו הוא ושמו בלבד; שכן השם אינו עצמותו, כשם שאצל אדם השם ראובן או שמעון אינו אלא הארה מעצמותו.

לכן התורה אומרת על קרבן מוסף של ראש השנה "ועשיתם עולה" (במדבר כ"ט:ב'), ולא "הקריבו": זו בחינת "לעשותו" — עשייה מחודשת. "נשגב שמו לבדו" (תהילים קמ"ח:י"ג), וקודם שנברא העולם היו הוא ושמו בלבד (פרקי דרבי אליעזר ג'); השם אינו העצמות, כשם ששמו של אדם, ראובן או שמעון, אינו אלא הארה ממנו.

22 ועמ"ש מזה בד"ה את שבתותי תשמרו. וכן ביו"ד נברא¹²⁰ עולם הבא ובה"א [ובית הלל אומרים] נברא עולם הזה הכל בבחי' שם לבד.

ועיינו כמה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "את שבתותי תשמרו". וכן, העולם הבא נברא באות יו"ד והעולם הזה באות ה"א — הכול בבחינת שם בלבד.

הדברים מבוארים בהרחבה גם במאמר על "את שבתותי תשמרו". וכן, העולם הבא נברא באות יו"ד והעולם הזה באות ה"א (מנחות כט ע"ב): בשניהם מדובר בבחינת שם בלבד, באמצעות אותיות משמו של ה'.

וע"י מסירת נפש הוא ממשיך בחי' סובב שמגיע עד המקור. וזהו כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום.¹²¹

ובאמצעות מסירות נפש הוא ממשיך את בחינת סובב כל עלמין, המגיעה עד המקור. וזהו "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום":

אולם באמצעות מסירות נפש האדם ממשיך את בחינת סובב כל עלמין, המגיעה עד המקור. זהו פירוש הפסוק "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום".

אני ממש שהוא מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מעלה מבחי' שם והארה כו' ולכן נקרא עשייה מחדש והיינו ע"י בפיו הוא תורה.

"אנכי" ממש, כלומר מהותו ועצמותו ית', שלמעלה לאין ערוך מבחינת שם והארה וכו'. לכן היא נקראת עשייה מחדש. והדבר נעשה באמצעות "בפיו", שהיא התורה,

"אנכי" פירושו ה' עצמו, מהותו ועצמותו, שלמעלה לאין ערוך מכל שם או הארה. משום כך המצוה נקראת "עשייה" מחדש, והדבר נעשה באמצעות "בפיו", שהיא התורה.

23 ובלבבך הוא תשובה. וזהו לעשותו פי' שזהו שעושים ממש כביכול בחי' דברו ולא קיום בלבד כנ"ל וכענין ויעש דוד שם ^{122, 123} כמ"ש במ"א.

ו"בלבבך" היא תשובה. וזהו "לעשותו": שהאדם עושה ממש, כביכול, את בחינת דברו, ולא רק מקיים [אותו], כנזכר לעיל; וכעין "ויעש דוד שם", כפי שנכתב במקום אחר.

"בלבבך" היא תשובה. "לעשותו" פירושו שהאדם עושה ממש, כביכול, את בחינת דברו, ולא רק מקיים אותו, כעין "ויעש דוד שם" (שמואל ב' ח':י"ג), שהזהר דורש שדוד "עשה" את שמו של הקב"ה למעלה.

וז"ש [וזהו שכתוב] בקרבן מוסף דר"ה [דראש השנה] ועשיתם עולה ¹²⁴ כי ר"ה [ראש השנה] הוא תחלת מעשיך שעושים ובונים בחי' דברו ית' והיינו מהמקור שהוא האין.

וזהו שכתוב בקרבן המוסף של ראש השנה: "ועשיתם עולה". שכן ראש השנה הוא "תחילת מעשיך", שבו עושים ובונים את בחינת דברו יתברך; והדבר נעשה מן המקור, שהוא האין.

לכן נאמר בקרבן ראש השנה "ועשיתם עולה": ראש השנה הוא "תחילת מעשיך", שבו אנו עושים ובונים מחדש את דברו, וממשיכים אותו מן המקור, האין.

24 וזהו שאומרים במלכיות כה אמר הד צבאות מלך ישראל וגואלו אני ראשון ואני אחרון ¹²⁵ כו'.

וזהו שאומרים במלכיות [פסוקי המלכות]: "כך אמר הוי' צבאות, מלך ישראל וגואלו: אני ראשון ואני אחרון" וכו'.

לכן פסוקי המלכות בתפילת מוסף של ראש השנה כוללים את הפסוק: "כך אמר הוי', מלך ישראל וגואלו, הוי' צבאות: אני ראשון ואני אחרון" (ישעיהו מד, ו).

ועמ"ש מזה בשה"ש [בשיר השירים] בד"ה צואך בחרוזים. וע' בזהר ס"פ פנחס דרנ"ח ע"ב מענין ועשיתם עולה. ¹²⁶

ועיינו במה שנכתב על כך בשיר השירים, במאמר הפותח במילים "צווארך בחרוזים". ועיינו בזהר, סוף פרשת פינחס, דף רנ"ח ע"ב, בעניין "ועשיתם עולה".

אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו בחלק שיר השירים, "צווארך בחרוזים" (שיר השירים א, י), וכן לזהר בסוף פרשת פינחס (ג, רנ"ח ע"ב), ששואל מדוע התורה אומרת בראש השנה "ועשיתם עולה" ולא "והקרבתם".

וגם פי' לעשותו ע"ד מ"ש בזהר פ' וירא דקט"ו ע"א ע"פ ויעש ה' לשרה כו' עשייה איהו לעילא. ^{127, 128}

וגם פירוש "לעשותו" הוא על דרך מה שנכתב בזהר, פרשת וירא, דף קט"ו ע"א, על הפסוק "ויעש הוי' לשרה" וכו': "עשייה היא למעלה".

אפשר להבין גם את הביטוי "לעשותו" לאור דברי הזהר על הפסוק "ויעש הוי' לשרה" (בראשית כא, א), האומר שה"עשייה" עבור שרה באה מבחינה גבוהה יותר מן ה"זכירה" הנזכרת באותו פסוק.

רצון בה' לבדו; שתי התשובות

25 והיינו כי משם נמשך ג"כ להיות העשייה וההתהוות יש מאין שזהו למעלה מהשתלשלות ועמ"ש מזה

בד"ה צו את בניי [בני ישראל] כו' את הכבש האחד תעשה¹²⁹ כו' והיינו ע"י ועמך לא חפצתי.¹³⁰

כלומר, גם משם נמשכת העשייה וההתהוות של יש מאין, שהיא למעלה מהשתלשלות. ראו גם מה שכתוב על כך במאמר המתחיל "צו את בני ישראל" וכו', על הפסוק "את הכבש האחד תעשה" וכו'. וזהו באמצעות "ועמך לא חפצתי".

מן האין, שלמעלה מסדר העולמות, נמשכת כל פעולה של יצירת יש מאין. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "צו את בני ישראל... את הכבש האחד תעשה" (במדבר כח, ב-ד), ואומר שמדרגה זו מושגת באמצעות "ועמך לא חפצתי" (תהלים עג, כח).

אשר פי' חפץ הוא התשוקה הפנימית וכמ"ש בד"ה ושמתי כדכד גבי לאבני חפץ¹³¹ והיינו ע"י שיתבונן שכל העולמות הוא רק בחי' זמן

כי פירוש "חפץ" הוא התשוקה הפנימית, כפי שכתוב במאמר המתחיל "ושמתי כדכד", בעניין "אבני חפץ". והדבר נעשה באמצעות התבוננות בכך שכל העולמות אינם אלא בחינת זמן,

"חפץ" פירושו תשוקה פנימית ביותר, כפי שהוא מסביר במאמרו על "ושמתי כדכד... וכל גבולך לאבני חפץ" (ישעיהו נד, יב). האדם מגיע לכך באמצעות התבוננות בכך שכל העולמות קיימים רק בתוך הזמן.

שהוא בחי' התפשטות הארה אחת כנ"ל וכלא חשיב לגמרי לגבי מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מעלה מבחי' זמן.

שהוא בחינת התפשטות של הארה אחת, כנזכר לעיל, ונחשב כלא וכאין ממש ביחס למהותו ועצמותו יתברך, שלמעלה לאין ערוך מבחינת הזמן.

הזמן אינו אלא התפשטות של הארה אחת, כפי שהוסבר לעיל, והוא נחשב כלא וכאין ממש ביחס להווייתו ולעצמותו של ה', שלמעלה הרבה מבחינת הזמן. כשרואים זאת, אפשר להשתוקק לה' עצמו ולא לשום דבר אחר.

26 ועי' מ"ש בד"ה מי אל כמוך. ולזה נתקנו עשרת ימי תשובה שיש עשר ספירות בנפש האדם ג' שכליים וז' מדות

וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "מי אל כמוך". לשם כך נקבעו עשרת ימי תשובה: בנפש האדם יש עשר ספירות, שלוש כוחות שכליים ושבע מדות רגשיות,

אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על הפסוק "מי אל כמוך" (מיכה ז, יח). עשרת ימי תשובה מקבילים לעשר הספירות שבנפש: שלוש כוחות השכליים ושבע מדותיה הרגשיות.

וצריך להעלותם כולן לה' בבחי' תשובה עד יוה"כ [יום הכפורים] שהוא למעלה כדכתיב לפני ה' תטהרו והיינו ע"י תשובה.¹³²

ויש להעלות את כולן לה' בדרך של תשובה, עד יום הכיפורים, שהוא למעלה, ככתוב: "לפני הוי' תטהרו"; והיינו באמצעות תשובה.

יש להעלות את כל עשר הספירות לה' באמצעות תשובה, עד יום הכיפורים, שהוא למעלה עוד יותר, ככתוב: "לפני הוי' תטהרו" (ויקרא טז, ל).

27 ודרך פרט שי בתשובה ג"כ ב' מדרגות תשובה תתאה עילאה תשובה תתאה היא בבחינת ממלא שבנפש

ובפירוט: גם בתשובה יש שתי מדרגות, תשובה תתאה ותשובה עילאה. תשובה תתאה היא בבחינת ממלא כל עלמין שבנפש [האור הממלא],

גם בתשובה יש שתי מדרגות. תשובה תתאה שייכת לבחינת ממלא כל עלמין שבנפש, לכוחותיה הפנימיים והמדודים.

היינו במחשבה דבור ומעשה הנמשכים מהשכל ומדות לקשרן כולן אליו ית' כל אחד לפי ערכו וזהו ענין בכל לבבך בשני יצריך¹³³ ובכל נפשך.

כלומר, במחשבה, בדיבור ובמעשה, הנמשכים מן השכל והמדות, כדי לקשר את כולם אליו ית', כל אחד לפי ערכו. וזהו פירוש "בכל לבבך", בשני יצריך, "ובכל נפשך".

תשובה תתאה קושרת לה' את מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו של האדם, הנובעים משכלו וממדותיו, כל אחד לפי ערכו. זהו "בכל לבבך", שחז"ל פירשו "בשני יצריך" (ברכות נד, א), ו"בכל נפשך".

אך תשובה עילאה הוא בחי' סובב שבנפש בחי' בכל מאדך¹³⁴ וגם בחינה זו הוא קרוב אליך כמ"ש כי קרוב אליך הדבר מאד¹³⁵ וכנ"ל בפ"י ולא רחוקה היא כו' כי קרוב כו':

אך תשובה עילאה היא בחינת סובב כל עלמין שבנפש [האור המקיף], בחינת "בכל מאדך". וגם בחינה זו קרובה אליך, כמו שכתוב: "כי קרוב אליך הדבר מאד", וכפי שנתבאר לעיל בפירוש "ולא רחוקה היא" וגו', "כי קרוב" וגו'.

תשובה עילאה היא בחינת סובב כל עלמין שבנפש, "בכל מאדך". גם בחינה זו קרובה אליך, כפי שאומר הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד", וכפי שנתבאר בתחילת המאמר: "ולא רחוקה היא" מתייחס לסובב, הקרוב אף שהוא מקיף.

בעבודה

בכל יום על האדם לקנות אמונה חדשה ולקבל את התורה כאילו ניתנה מחדש. במיוחד בעשרת ימי תשובה ובראש השנה עליו למסור את רצונו לה': לשמור על העיניים, האוזניים והדיבור, לעשות טוב גם בניגוד לנטייתו, ולא לרצות דבר מלבד את ה' עצמו. מסירות נפש כזאת מגיעה למקור, ולכן לימוד התורה שלו נעשה באמת לשמה, והמצוות שלו ממשיכות מחדש את חיות השנה; והמדרגה הזאת, אף שהיא למעלה מן השכל, "קרובה מאוד".

שאלות לשיחה

1. מדוע קורא אדמו"ר הזקן את "לא נפלאות ממך" ואת "ולא רחוקה היא" כשני סוגים שונים של קרבה?
2. אם בראש השנה מתחדשת החיות של השנה כולה, באיזה מובן גם כל יום הוא חדש?
3. מדוע התורה נותנת טעם לאהבת ה', אך אינה נותנת טעם למסירות נפש?
4. כיצד הרעיון שהבריאה היא "קפיצה" מן האין מסייע להסביר את כוחה של התשובה?
5. אילו דרכים יום-יומיות למסירת הרצון מתוארות במאמר, ומדוע הוא מכנה אותן מסירות נפש?

הערות

פסוקה 1

1 "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיו ובלבבך לעשותו": הפסוק שבו נפתח המאמר.

Deuteronomy 30:14 דברים ל:י"ד

כִּי־קֵרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ:

But the word is very nigh unto thee, in thy mouth, and in thy heart, that thou mayest do it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2 כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו

רבי יצחק קורא את הפסוק כנא: מתי התורה קרובה אליך? כשהיא בפיו ובלבבך לעשותה. זהו המקום הראשון מבין המקומות שבהם מביא אדמו"ר הזקן את הפסוק.

Eruvin 54a:11-12 עירובין נ"ד א:י"א-י"ב

רבי יצחק אמר מהכא: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו", אימתי קרוב אליך — בזמן שבפיו ובלבבך לעשותו. רבא אמר מהכא: "תאות לבו נתתה לו וארשת שפתיו כל מנעת סלה", אימתי תאות לבו נתתה לו — בזמן שארשת שפתיו כל מנעת סלה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

3 "כי המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא". אדמו"ר הזקן שואל מדוע הפסוק זקוק לשני הביטויים.

Deuteronomy 30:11 דברים ל:י"א

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶךָ הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאָה הִוא מִמֶּךָ וְלֹא רַחֲקָה הִוא:

For this commandment which I command thee this day, it is not too hard for thee, neither is it far off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 לפלא נדר

הפסוק העוסק בקרבן המובא "לפלא נדר": אדמו"ר הזקן מצטט אותו כדי להראות שהשורש פלא יכול לציין הפרשה.

Leviticus 22:21 ויקרא כ"ב:כ"א

וְאִישׁ כִּי־קָרִיב זֶבַח־שְׁלָמִים לַה' לִפְלֹא־נֶדֶר אוֹ לְנִדְבָה בְּבָקָר אוֹ בְּצֹאן תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן כָּל־מוֹם לֹא יִהְיֶה־בוֹ:

And whosoever bringeth a sacrifice of peace-offerings unto the L-RD in fulfilment of a vow clearly uttered, or for a freewill-offering, of the herd or of the flock, it shall be perfect to be accepted; there shall be no blemish therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 לפרשא

תרגום אונקלוס מתרגם "לפלא נדר" כ"לפרשא נידרא", כלומר להפריש נדר.

Onkelos Leviticus 22:21 תרגום אונקלוס על ויקרא כ"ב:כ"א

וְגֵבֶר אִרִי יִקְרַב נִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא קָדָם יי לְפָרְשָׁא נִדְרָא אוֹ לְנִדְבָתָא בְּתוֹרִי אוֹ בְּעֵנָא שְׁלָמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן כָּל מוֹמָא לֹא יִהְיֶה בָקָה:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

6 להפריש

רש"י מסביר את "לפלא נדר" כ"להפריש בדיבורו".

Rashi on Leviticus 22:21 רש"י על ויקרא כ"ב:כ"א

לפלא נדר. לְהַפְרִישׁ בְּדִבּוּרוֹ:

לפלא נדר (not expressing it) means, expressing it by speech (mentally, בלב).

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

7 ואכלתם אכול

"ואכלתם אכול ושבו והללתם את שם הוי' אלקיכם אשר עשה עמכם להפליא": פתיחת הדרוש שמצטט אדמו"ר הזקן על המילה "להפליא".

Joel 2:26 יואל ב:כ"ו

וְאָכַלְתֶּם אָכּוֹל וְשָׁבֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא־יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

And ye shall eat in plenty and be satisfied, and shall praise the name of the L-RD your G-d, that hath dealt wondrously with you; and My people shall never be ashamed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 תלת דרגין אינון מתקשראן דא בדא קודשא ב"ה ואורייתא וישראל

וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא

הזוהר על פרשת אחרי מות: שלוש בחינות קשורות זו בזו — הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל — וכל אחת מהן היא מדרגה על גבי מדרגה, נסתר ונגלית. אדמו"ר הזקן מצטט זאת מילה במילה, וקורא את "נסתרת ונגלית" כמתייחסות לסוכב כל עלמין ולמלא כל עלמין.

Zohar, Achrei Mot 49:296-50:305 ספר זוהר, אחרי מות מ"ט:רצ"ו-נ:ש"ה

And Israel themselves are in two grades, corresponding to the two grades of the Torah, the disclosed and the undisclosed. To all who have been circumcised and stamped with the holy impress, we impart those things in the Torah which are on the surface, the letters and the plain contents and the precepts, and no more. This is indicated in the words, "He telleth his words to Jacob."

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

9 "ואתקדש בתוך בני ישראל": פתיחת המאמר שמצטט אדמו"ר הזקן, העוסק בעולם הגלוי.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 הערת קה"ת מפנה לEruvin 96a למילים האלה.

Eruvin 96a עירובין צ"ו א

פסוקה 2

11 וירא ישראל את כו' ויאמינו בה'

"וירא ישראל את היד הגדולה... ויאמינו בה' ובמשה עבדו": פתיחת המאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט בעניין האמונה.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

וַיֵּאֱמִינוּ בִּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 "יונתי בחגווי הסלע": פתיחת מאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט על הגלוי והנסתר שבנשמות ישראל.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יוֹנָתִי בַּחֲגוֹי הַסֶּלַע בְּסֹתֵר הַמְּדִרְגָּה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאִיךְ הַשְּׁמִיעִנִי אֶת־קוֹלֶךְ בְּיִקְוִלֶךְ עֶרֶב וּמְרָאִיךְ נְאוֹה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 וזאת לפנים

בפרשת חוקת פותח רבי אלעזר את דבריו בפסוק זה ממגילת רות: זהו העמוד שהאדמו"ר הזקן מצטט בסוגריים.

Zohar, Chukat 2:4-15 ספר הזהר, חקת ב':ד'-ט"ו

When R. Simeon and R. Eleazar and R. Abba and R. Isaac were once in the house of R. Phineas ben Jair, the latter asked R. Simeon to give some new exposition of the section commencing: "This is the statute of the law". R. Simeon, however, called on R. Eleazar. The latter thereupon discoursed on the text: "Now this was the custom in former time in Israel concerning redeeming and concerning exchanging, to confirm all things", etc. (Ruth 4, 7). 'This ... verse', he said, 'raises a problem. If the ancients

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

14 "וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה": את "לפנים" קוראים במשמעות של "בפנים", ואת "וזאת" כמתייחסת לתורה, המלוּבשת בפנימיותו של כל יהודי.

Ruth 4:7 רות ד':ז

וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל־הַגְּאֻלָּה וְעַל־הַתְּמוּרָה לָקִים כָּל־דָּבָר שֶׁלֶךְ אִישׁ נָעָלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל:

Now this was the custom in former time in Israel concerning redeeming and concerning exchanging, to confirm all things: a man drew off his shoe, and gave it to his neighbor; and this was the attestation in Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 ואורייתא מתקשראה בקודשא בריך הוא

הוזהר על בשלח מלמד ש"הקדוש ברוך הוא נקרא תורה"; זהו הרעיון שביסוד האמירה שהתורה והקדוש ברוך הוא כולא חד.

Zohar, Beshalach 25:339-26:348 ספר הזהר, בשלח כ"ה:של"ט-כ"ו:שמ"ח

until he took hold of them and showed them the light of the glory of the Holy One in the wilderness. Concerning this it is written: "They went out into the wilderness of Shur" (v. 22), which, being interpreted, means that they went into the wilderness of "Beholding" (shur= to look round). AND THEY WENT THREE DAYS IN THE WILDERNESS AND FOUND NO WATER . I n Scripture "water" stands as a symbol for the Torah: "Ho, every one that thirsteth, come ye to ... , 'the waters" (Isa. 55, 1). 'But

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

16 "ולא תשבית מלח ברית אלקיך": פתיחת מאמר שהאדמו"ר הזקן מצטט על הצדדים הנסתרים והגלויים שבתורה.

Leviticus 2:13 ויקרא ב':י"ג

וְכָל־קֶרְבֶּן מִנְחָתְךָ בַּמִּלַּח תִּמְלַח וְלֹא תִשָּׁבֵית מִלַּח בְּרִית אֱלֹקֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל־קֶרְבֶּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח:

And every meal-offering of thine shalt thou season with salt; neither shalt thou suffer the salt of the covenant of thy G-d to be lacking from thy meal-offering; with all thy offerings thou shalt offer salt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 עוטה אור כשלמה

"עוטה אור כשלמה": הפסוק נדון בביאור הקטע על הציצית שהאדמו"ר הזקן מצטט בעניין הפנימיות והחיצוניות של התורה.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב

עֹטֶה־אֹר כְּשֶׁלֶמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כְּרִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 כי המצוה הזאת כו' לא נפלאה

"כי המצוה הזאת... לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא": "לא נפלאה" היא ממלא כל עלמין שבתוך הנשמה, ו"לא רחוקה" היא סובב כל עלמין המקיף אותה.

Deuteronomy 30:11 דברים ל':יא

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִכִּי מְצֹנֶה הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאָה הִוא מִמֶּךָ וְלֹא רְחֹקָה הִוא:

For this commandment which I command thee this day, it is not too hard for thee, neither is it far off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

antiquated and something of which you have become tired), as though you had received the commands that very day for the first time (Midrash Tanchuma, Ki Tavo 1; cf. Rashi on THOU SHALT Deuteronomy 11:13). ושמרת ועשית אותם (THEREFORE KEEP AND DO THEM — A heavenly voice pronounces by these words a blessing upon him (the קול) ... worshipper): "You have

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

פסוקה 4

23 היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם

רבי יהושע בן לוי על "אשר אנכי מצווך היום לעשותם": היום לעשותם, ולא למחר; והיום אינו זמן לקבלת שכר.

Avodah Zarah 3a:11-12 עבודה זרה ג' א:י"א-י"ב

ומי מצית אמרת הכי? והא אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "אשר אנכי מצווך היום", היום לעשותם ולא למחר לעשותם, היום לעשותם ולא היום ליטול שכר. אלא, שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם ברויתיו. ואמאי קרי לקה "מצוה קלה"? משום דלית בקה חסרון כיס.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, א. וש"נ.

24 היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם

אותה מימרה של רבי יהושע בן לוי, בלשון המצוטטת כאן: היום לעשותם, למחר לקבל שכרם.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה"ו

והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "אשר אנכי מצווך היום לעשותם", "היום לעשותם" — ולא למחר לעשותם, "היום לעשותם" — למחר לקבל שכרם. אמר רבי חגי, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב "אשר אנכי מצווך היום לעשותם"? "אשר אנכי מצווך היום לעשותם"!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

25 ובר"ה אנו אומרים זה היום תחלת מעשיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בתפלת מוסף.

26 אדם נידון בכ"י

רבי יוסי: אדם נידון בכל יום, כפי שנאמר: "ותפקדנו לבקרים" (איוב 7:18).

Rosh Hashanah 16a:6-7 ראש השנה ט"ז א:ו-ז

... הפל נידונין בראש השנה, וגזר דין שלקהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו: בפסח — על התבואה, בעצרת — על פירות האילן, בִּחֻג נידונין על המים. ואדם נידון בראש השנה, וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים. רבי יוסי אומר: אדם נידון בכל יום, שנאמר: "ותפקדנו לבקרים". רבי נתן אומר: אדם נידון בכל שעה, שנאמר: "ולגנעים תבִּחֻגֵנוּ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה טז, א.

19 אשר אנכי מצווך היום

רש"י, על פי הספרי: שלא יהיו המצוות בעיניך כצו מלכותי ישן שאין איש מתייחס אליו, אלא כצו חדש שכולם רצים לקרוא.

Rashi on Deuteronomy 6:6 רש"י על דברים ו:ו

והיו הדברים האלה. ומהו הַאֲהָבָה? והיו הדברים האלה, שִׁמְתוֹךְ כִּי אֲתָה מְכִיר בְּהֶקֶץ הַיּוֹם וּמִדְּבַק בְּדַרְכֵי (ספרי): אשר אנכי מצווך היום. לא יהיו בעיניך כְּדִיּוּטְגָמָא יִשְׁנָה שְׁאִין אָדָם סוֹפְנָה, אֶלָּא כְּחֻדְשָׁה שֶׁהַכֹּל רָצִין לְקַרְאָתָהּ; דִּיּוּטְגָמָא – מִצְוַת הַמֶּלֶךְ הַבָּאָה בְּמִקְתָּב (ספרי):

What is the "love" that is here commanded? The next — THESE WORDS [WHICH I HAVE COMMANDED THEE] SHALL BE [UPON THINE HEART] — for thereby thou wilt arrive at a recognition of the Holy One, blessed be He, and wilt cleave to His ways (Sifrei Devarim 33:1). אשר אנכי מצווך היום [THESE WORDS] SHALL BE [UPON THINE HEART] — this day— they should not be which no one minds דִּיּוּטְגָמָא in thine eyes as an antiquated ... but as one newly given which everyone

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

20 והיו הדברים האלה . . מצווך היום

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך": הפסוק שבקריאת שמע, שאת המילה "היום" שבו פירשו חז"ל כ"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים".

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

21 וארז"ל שיהיו בעיניך כחדשים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פס"ז שם. תנחומא (בוכר) יתרו יג, י. הובא ברש"י תבוא כו, טז. רש"י עקב (יא, יג) מספרי (ול"מ שם). וכך גם בואתחנן (ו, ו) בשינוי לשון מכאן. הובא בלקח טוב (שם). ובמדרש אגדה (שם). ובאמת הוא ברש"י תבא (כו, טז) עה"כ מצווך לעשות, יעו"ש. [כ].

22 שיהיו בעיניך כחדשים

על הפסוק "היום הזה הוי' אלקיך מצווך" כותב רש"י: בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כאילו נצטווית בהם היום. בהערת קה"ת מצוין שזהו המקור המדויק לניסוח.

Rashi on Deuteronomy 26:16 רש"י על דברים כ"ו:ט"ז

היום הזה ה' אלקיך מצווך. בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ חֲדָשִׁים כְּאִלּוּ בּוֹ כְּיוֹם נִצְטִוִית עֲלֵיָהֶם (תנחומא): ושמרת ועשית אותם. בת קול מְכַרְתּוּ — הִבָּאת בַּכּוּרִים הַיּוֹם, תִּזְכֶּה לִשְׁנָה הַבָּאָה (שם):

היום הזה ה' אלהיך מצווך THIS DAY THE L-RD THY GOD COMMANDETH THEE — This suggests: each day they (G-d's commandments) should be to you as something new (not

27 גם ר"ח נקי ראשי חדשים

”וּבְרֹאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה:” הכינוי של התורה לראש חודש.

Numbers 28:11 במדבר כ"ח:יא

וּבְרֹאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

And in your new moons ye shall present a burnt-offering unto the L-RD: two young bullocks, and one ram, seven he-lambs of the first year without blemish

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה במדבר כח, יא.

28 מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו

”וְהָיָה מִדִּי חֹדֶשׁ בַּחֲדוּשׁוֹ וּמִדִּי שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת יִבּוֹא כָל בָּשָׂר לַהֲשַׁתַּחֲוֹת לִפְנָיִי.”

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בַּחֲדוּשׁוֹ וּמִדִּי שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת יִבּוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי סו, כג.

פסוקה 5

29 במחשבה אחת נברא

כאשר עלה במחשבתו של ה' לברוא את עולמו, עלו כל העולמות במחשבה אחת, ובאותה מחשבה נבראו כולם.

Zohar II, 20a זח"ב כ, א

הערת קה"ת

זח"ב כ, א.

30 צופה ומביט עד סוף כל הדורות

בראש השנה כל הנבראים עוברים לפני ה', "ויכולם נסקרים בסקירה אחת".

Rosh Hashanah 18a ראש השנה י"ח א

הערת קה"ת

מוסף דר"ה. וראה ר"ה יח, א.

31 ויצא כברק חצו

”וְהָיָה נִרְאָה עֲלֵיהֶם וַיֵּצֵא כְּבֹרֶק חֲצוֹ:” יש לקרוא זאת כאן כהבוק אחד המקיף את כל הזמן.

Zechariah 9:14 זכריה ט:י"ד

וְהָיָה עֲלֵיהֶם יִרְאָה וַיֵּצֵא כְּבֹרֶק חֲצוֹ וְאֲדֹנָי ה' בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' ט, יד.

פסוקה 6

32 וכן חמשים אלפים יובלות

בכתב היד הזה הנוסח הוא "וכן כל אלפי היובלות" במקום "וכן חמשים אלפים יובלות".

הערת קה"ת

בבוכ 284: "וכן כל האלפים יובלות". ראה תו"א נא, ד.

33 כביאור ע"פ יונתי בחגוי הסלע

הביאור לפסוק "יונתי בחגוי הסלע" נדפס בהמשך לקוטי תורה, במדור שיר השירים; אדמו"ר הוקן מפנה את הקורא לשם כדי להרחיב על המחשבה האחת הכוללת את כל היובלות.

הערת קה"ת

לקמן בשו"ש.

34 פותח את ידיך

"פותח את ירך ומשביע לכל חי [את] רצון": אדמו"ר הוקן מפרש את הרצון כרצונו הפשוט והאחד של ה', המקיים כל עולם בדרכו שלו.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פּוֹתֵחַ אֶת־יָדְךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing .with favour

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, טז.

35 מבשרי אחזה אלוה

"מבשרי אחזה אלוהה": אדם יכול ללמוד על האלוקות מגופו ומגופו שלו; כאן, מן היחס שבין מחשבה לדיבור.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

וְאַחֵר עוֹרִי נִקְפּוּ־זֹאת וּמִבְּשָׂרִי אֲחֻזָּה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יט, כו.

36 חי חי הוא יודוך

"החי, החי, הוא יודוך": הכפלת המילה מראה שיש כמה דרגות של חיים. (בהערת קה"ת מצוין שבפסוק המילה האחרונה כתובה בלי ו').

Isaiah 38:19 ישעיהו ל"ח:י"ט

חַי חַי הוּא יוֹדֶךָ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם אֲב לִבְנִים יוֹדִיעַ אֶל־אֲמֹתָהּ:

The living, the living, he shall praise Thee, As I do this day; The father to the children shall make known Thy truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי לח, יט. ושם "יודך" בלא "ו" [כ].

פסוקה 7

37 אדם נברא ברי"ה, והעולם נברא בכ"ה כאלול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ויק"ר ר"פ כט. פסיקתא בחודש השביעי. פדר"א רפ"ח. — והא דתניא בתשרי נבנה"ע, גמר ברייתו קאמרינן (ר"ן ברי"ה טז, א).

38 והעולם נברא בכ"ה באלול

רבי אליעזר לימד שהעולם נברא בכ"ה באלול, כדי שהאדם ייברא בא' בתשרי; המדרש קושר זאת לפסוק "זה היום תחילת מעשיך".

Vayikra Rabbah 29:1 ויקרא רבה כ"ט:א'

39 בצלמנו כדמותנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו": האדם הוא הנברא הכולל את הבריאה כולה.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵינוּ וְיִרְדּוּ בְּדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כו.

40 ויפח באפיו נשמת חיים

"ויפח באפיו נשמת חיים": נשמתו של אדם הראשון, שכללה את כל הנשמות.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם עָפָר מִן-הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפִּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ז.

41 שהיתה נשמתו כוללת כל הנשמות

הערת קה"ת מפנה לShemot Rabbah 40:3 למילים האלה.

Shemot Rabbah 40:3 שמות רבה מ':ג

דבר אחר: ראה קראתי בשם בצלאל, הה"ד (קהלת ז): מה שהיה כבר נקרא שמו. אמר הקב"ה: מי שהתקנתיו מראש שיעשה המשכן, כבר קראתי לו שם. מהו ונודע אשר הוא אדם? עד שאדה"ר מוטל גולם, הראה לו הקב"ה כל צדיק וצדיק שעתידי לעמוד ממנו, יש שהוא תלוי בראשו של אדם, ויש שהוא תלוי בשער, ויש שהוא תלוי במצחו, ויש בעיניו, ויש בחוטמו, ויש בפיו, ויש באזנו, ויש במלתיו. ותדע לך, בשעה שהיה איוב מבקש להתווכח עם הקב"ה, ואמר (איוב כג): מי יתן ידעתי ואמצאהו אערכה לפניו משפט. הקב"ה משיבו: אתה מבקש ...

Another matter, "see, I have called by name Betzalel," that is what is written: "What was, its name has already been called" (Ecclesiastes 6:10). The Holy One blessed be He said: 'The one whom I appointed at the outset so that he would craft the Tabernacle, I have already called him by name.' What is, "it is known that he is a man"? (Ecclesiastes 6:10). While Adam the first man was still a shapeless mass, the Holy One blessed be He showed him each and every righteous person that was

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

שער המצות פ' תצא. ש' הגלגולים הק' ו, ז, יב. ש' הפסוקים פ' בראשית דרוש ג. ומצינים שם לנחומא ושמו"ר פ"מ, ג.

42 כוללת כל הנשמות

שער הגלגולים מלמד שכל הנשמות נכללו תחילה באדם הראשון; זהו אחד המקומות המובאים בהערת קה"ת.

Sha'ar HaGilgulim 12:2-3 שער הגלגולים י"ב:ב-ג'

כבר נתבאר למעלה, כי כל הנשמות כלם היו בתחלה כלולות באדה"ר, וכשחטא נשרו איבריו, ונתמעטה קומתו. ובארנו פי' ענין זה, שהוא שירדו הנשמות אל עמקי הקליפות, ולא נשתירו בו אלא קצתם, שהוא סוד מאה אמות. במארו"ל על פסוק ותשת עלי כפכה. והנה באדה"ר היו כלולות קצת נשמות חדשות שלא באו לעולם, ואלו נקראות נשמות חדשות אמיתיות. ולמטה מהם היה מדרגה אחרת, והם הנשמות שנשתירו כלולות בו, ולא נשרו ממנו, ואלו נקראים ג"כ חדשות, אבל לא בערך הראשונות הנו"ל. והנה כאשר אלו הנשמות שמדרגה ב', יבאו בגוף בגלגול, אחר שמת אדה"ר ...

Shaar HaGilgulim (Public Domain)

43 לכן בכל ר"ה נעשה צירוף חדש

שם מסביר אדמו"ר חזקן שאור כל שנה מסתלק למקורו בערב ראש השנה, כשהחודש "מתכסה", ולאחר מכן נמשך באמצעות השופר והתפילות אור חדש שלא האיר מעולם קודם לכן.

הערת קה"ת

ראה אנה"ק ס"י יד ובליקוט פירושים שם.

פסוקה 8

44 איזה חג שהחודש מתכסה בו

התלמוד לומד שראש השנה חל בחודש תשרי מהפסוק: "תקעו בשופר בראש חודש, כשהירח מכוסה, ביום חגנו": באיזה חג הירח מכוסה? בראש השנה.

Rosh Hashanah 8a:16-17 ראש השנה ח' א:ט"ז-י"ז

רב נחמן בר יצחק אָמַר: לְדִין, דְּכִתִּיב: "מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה", מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה נִידוֹן מֶה יְהֵא בְּסוּפָהּ. מֵמָאי דְּתִשְׁרִי הוּא? דְּכִתִּיב: "תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בִּפְסָה לְיוֹם חֲגֻגְוִי, אִיזְהוּ חֲגֻג

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה ח, א. ור"נ.

45 בד"ה יביאו לבוש מלכות

המאמר "יביאו לבוש מלכות" בתורה אור על מגילת אסתר. בקטע שם מוסבר שהמצוות ממשיכות ממקום עליון ביותר, מאור אין סוף עצמו, אל העולם הגשמי והנמוך הזה. הוא עוסק ב"לבוש המלכות" וב"כתר מלכות", שעדיין זקוקים ל"סוס" שעליו רוכב המלך.

הערת קה"ת

תו"א צ, ד.

46 ולכן ארו"ל הנביאים והכתובים עתידים להבטל

שם מסביר אדמו"ר חזקן את דברי חז"ל שהנביאים עתידים להתבטל: לא כפשוטו, חס ושלום, אלא שהם יהיו כבר בפני אבוקה, ויואפלו לנוכח הגילוי הגדול שעתידי לבוא.

הערת קה"ת

(לעיל תצא מא, רע"ב. ושי"נ). [כ].

47 והלא במאמר אחד יכול להבראות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ה.

48 והלא במאמר אחד היה יכול להבראות

"בעשרה מאמרות נברא העולם. מה הדבר מלמד? וכי לא יכול היה להיברא במאמר אחד?" אדמו"ר הזקן מזהה את המאמר האחד עם החיות הכללית.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א'

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

49 ע' בזהר בשלח דס"ג ע"ב ובפי' יתרו דפ"ח ע"א

שם, בהסבר מדוע אין תוקעים בשופר בשבת, מביא אדמו"ר הזקן את אותם שני מקורות בזהר (בשלח ס"ג ע"ב, יתרו פ"ח ע"א): ששת ימי השבוע מתברכים מן היום השביעי, שהוא בינה, כפי שמסביר שם מקדש מלך.

הערת קה"ת

ראה לקמן דף נו, ב ובמ"מ לשם.

50 בד"ה לבאר ענין יוה"כ

המאמר המבאר את יום הכיפורים. בקטע המצוטט מוסבר שהביטול של מצוות עשה יוצר "פגם" המונע את אור העולם הגלוי, הבא מכוח אתערותא דלתתא; ואילו עבירה על איסור מונעת את העזרה מלמעלה. הדברים שאדמו"ר הזקן מצטט כאן, על האדם המשכיל המתבונן בכך שהבריאה "חדשים לבקרים", שייכים לאותו מאמר.

הערת קה"ת

לקמן סח, ג.

51 חדשים לבקרים

"הם מתחדשים מדי בוקר": ציטוט מתוך המאמר ליום הכיפורים, שבו האדם המתבונן מעיין בכך שהבריאה מתחדשת בכל יום.

Lamentations 3:23 איכה ג:כ"ג

חדשים לבקרים רבה אמונתה:

.They are new every morning; Great is Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 הערת קה"ת מפנה לZohar, Beshalach 28:408-418 למילים האלה.

Zohar, Beshalach 28:408-418 ספר הזהר, בשלח כ"ח:ת"ח-ת"י

פסקה 10

53 ויקם עדות ביעקב

"ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל": מובא מן המאמר העוסק

באתערותא דלתתא ובאתערותא דלעילא.

Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה'

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 חדשים לבקרים רבה אמונתך

"חדשים לבקרים, רבה אמונתך": כאן הכוונה לחידוש האמונה מדי יום.

Lamentations 3:23 איכה ג:כ"ג

חדשים לבקרים רבה אמונתה:

.They are new every morning; Great is Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ג, כג.

55 ימים יוצרו

"ימים יוצרו ולא אחד בהם" (נכתב "לא" באל"ף, ונקרא "לוי" בו"ו, כלומר "לוי"): הימים שהוקצבו לאדם לחייו.

Psalms 139:16 תהילים קל"ט:ט"ז

גלמי ראו עיניך ועל-ספרך כלם יכתבו ימים יצרו ולו אחד בהם:

Thine eyes did see mine unformed substance, And in Thy book they were all written— Even the days that were fashioned, When as yet there was none of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, טז.

56 ימי האדם שהם שבעים שנה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שם צ, י.

57 שבעים שנה

"ימי שנותינו בהם שבעים שנה": משך החיים שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Psalms 90:10 תהילים צ':י'

ימי־שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה ורהבם עמל ואין כִּי־גוֹ חַיִּשׁ וְנִעְפָּה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 וקצובים לאדם

הערת קה"ת מפנה לJob 7:1 למילים האלה.

Job 7:1 איוב ז':א'

הלא־צָבָא לְאִנּוּשׁ עַל־יָאָרֶץ וְכִימִי שָׁכִיר יָמָיו:

Is there not a time of service to man upon earth? And are not his days like the days of a hireling?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה איוב ז, א.

59 ובחרת בחיים לאהבה את ה' וגוי כי הוא חיך

"ובחרת בחיים... לאהבה את ה' אלקיך, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חיך": הבחירה שבמחשבה קודמת לאהבה שכלב.

Deuteronomy 30:19-20 דברים ל:יט-כ

הַעֲדֹתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נִתְּנִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבִחְרַת בְּחִיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אִתָּה וְזָרַעְךָ: לְאַהֲבָה אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעַת בְּקֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאָרְךָ יְמֶיךָ לְשִׁשְׁתַּת עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר: לָתֵת לָהֶם:

I call heaven and earth to witness against you this day, that I have set before thee life and death, the blessing and the curse; therefore choose life, that thou mayest live, thou and thy seed; to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 ובחרת בחיים . . כי הוא חיך

המילים כאן מצטטות את Deuteronomy 30:19. הקטע מופיע למטה.

Deuteronomy 30:19 דברים ל:יט

הַעֲדֹתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נִתְּנִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבִחְרַת בְּחִיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אִתָּה וְזָרַעְךָ:

I call heaven and earth to witness against you this day, that I have set before thee life and death, the blessing and the curse; therefore choose life, that thou mayest live, thou and thy seed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, יט-כ.

61 בד"ה שמע ישראל בפי ואתחנן

המאמר שואל כיצד ייתכן שאדם אומר קריאת שמע פעמיים ביום ובכל זאת אינו מגיע ל"ואהבת", ופותח את התשובה מן הפסוקים "ראה נתתי לפניך היום את החיים... ובחרת בחיים, לאהבה את ה' אלוהיך" — אותם פסוקים המובאים כאן.

הערת קה"ת

לעיל יא, ב.

62 ראה נתתי לפניך . . ובחרת בחיים

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע": הבחירה שצריכה להתברר תחילה במחשבה.

Deuteronomy 30:15 דברים ל:טו

רְאֵה נִתְּנִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמָּוֶת וְאֶת־הָרָע: See, I have set before thee this day life and good, and death, and evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, טו-טז.

63 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים": ה' הוא החיים האמיתיים, וזהו הטעם לאהוב אותו.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרֶךְ נְרָאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, י.

64 בכל לבבך ובכל נפשך . . ובכל מאורך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך": שתי המדרגות הראשונות הן אהבה במידה של ממלא כל עלמין; "בכל מאורך" היא למעלה ממנה, בבחינת סובב כל עלמין.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

פסוקה 12

65 בד"ה ועתה יגדל נא

המאמר "ועתה יגדל נא כוח אדני" מתחיל בעמוד זה. הוא מסביר את בקשתו של משה כהמשכת "כוח אדני" — אור אין סוף המקיף את כל העולמות, סובב — באמצעות המצוות, וקורא את "ועתה", בעקבות המדרש, כעניין של תשובה.

הערת קה"ת

לעיל שלח לח, ד.

66 כתשובה יש כי בחיי תשובה תתאה ותשובה עילאה

הזוהר על פרשת נשא מבחין בין מדרגות של תשובה: מי שחוזר בתשובה ואחר כך עובד את ה' ביראה ובאהבה זוכה ל"תשובה תחתונה", ואילו למדרגה גבוהה יותר מגיעים באמצעות לימוד תורה ביראה ובאהבה, שלא לשם קבלת שכר.

Zohar III, 123a ז"ח"ג קכג, א

הערת קה"ת

ראה ז"ח"ג קכג, א.

67 לא נאמר בתורה טעם על מס"נ

ההערה מפנה להגתה הרבי על מאמר זה משנת תש"ט, לעניין הטעם שהתורה אינה נותנת למסירות נפש.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בד"ה אני ישנה ה'תש"ט.

68 לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חיך

"לאהבה את ה' אלקיך... כי הוא חיך": התורה נותנת טעם לאהבה, אך אינה נותנת טעם למסירות נפש.

Deuteronomy 30:20 דברים ל:כ

לְאַהֲבָה אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעַת בְּקֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאָרְךָ יְמֶיךָ לְשִׁשְׁתַּת עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר: לָתֵת לָהֶם:

If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and
in the seventh he shall go out free for nothing
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 13

74 אע"ג דאיהו לא חזי מזלי חזי

רבינא: כשאדם נבהל אף שאינו רואה דבר, "אף על פי שאינו רואה, מזלו רואה".

Megillah 3a:14 מגילה ג' א:יד

אמר רבינא: שמע מינה: האי מאן דמיבעית, אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי. מאי תקנתיה? ליקרי קריאת שמע. ואי קאים במקום הטנופת — ליגשוף מדוכתיה ארבע גרמדי. ואי לא — לימא הקי: "עין דבי טכחי שמינא מינאי".

Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת
מגילה ג, א. וש"נ.

75 אני ראשון ואני אחרון

"אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים": בפסקאות הבאות יש לקרוא זאת כשני מעשי בריאה יש מאין.

Isaiah 44:6 ישעיהו מ"ד:ו

כה-אמר ה' מלך-ישראל וגאלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים:

Thus saith the L-RD, the King of Israel, And his Redeemer the L-RD of hosts: I am the first, and I am the last, And beside Me there is no G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישעיי מד, ו.

76 בראשית ברא אלהים

"בראשית ברא אלקים": "ברא" הוא המונח לבריאה של יש מאין.

Genesis 1:1 בראשית א:א

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 במקום שבע"ת עומדים כו'

רבי אבהו: במקום שבו עומדים בעלי תשובה, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, והדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לך: מאי "רחוק" — שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" — שהיה קרוב לדבר עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 בדיה כי טובים דודיך בפי שמות

שם מבאר אדמו"ר הזקן ש"כי הוא חייך" נותן טעם לאהבה: כשם שאדם אוהב את חייו שלו, כך עליו לאהוב את ה', שהוא חיי החיים. אולם אהבה הנובעת מטעם זה עדיין אינה נקראת מסירות הנפש של "בכל נפשך ובכל מאודך", שכן אין סוף נעלה אפילו מן החכמה.

הערת קה"ת
תו"א נג, א.

70 ובדיה חייב אינש לבסומי בפוריא

במאמר לפורים מוסבר מדוע שמחת פורים גדולה משמחת המועדים: במועד נמשך לתוכו אור נוסף שלמעלה מסדר העולמות באמצעות חכמה ובינה, ולכן הוא נותר בגבול ואינו דומה כלל לעצמותו של ה'.

הערת קה"ת
תו"א צט, ב.

71 חייב אינש לבסומי בפוריא

לימודו של רבא, שעל האדם להשתכר בפורים עד שלא יוכל להבחין בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי": אלו מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור המצוטט כאן.

Megillah 7b:7-8 מגילה ז' ב:ז-ח

אמר רבא: מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לקרוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איפסום. קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר, בעי רחמי ואחיה. לשנה, אמר לקה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי. אמר לקה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניפא.

Rava said: One is obligated to become inebriated [with wine] on Purim until he cannot tell the difference between cursed be Haman and blessed be Mordecai. Rabbah and R. Zera joined together in a Purim feast. They became inebriated, and Rabbah arose and cut R. Zera's throat. The next day he prayed on his behalf and revived him. Next year he said: Will the master come and we will have the Purim feast together. He replied: A miracle does not take place on every occasion.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

72 בביאור ע"פ ואלה המשפטים

בקטע המצוטט נדרש "ואלה המשפטים" כ"לפי הדין הראשון", ו"אשר תשים לפניהם" כמתייחס לפנימיותם — פנימיות המדות, הנמשכת מבחינת משה. מאמר זה מפנה לשם בעניין שורש הנשמות "בעבר הנהר".

הערת קה"ת
תו"א ע, ג.

73 כי תקנה עבד עברי

"כי תקנה עבד עברי": אדמו"ר הזקן מקשר בין "עברי" ל"עבר הנהר", שממנו שורש הנשמות.

Exodus 21:2 שמות כ"א:ב

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם:

חכם, ולא בחכמה ידיעא".

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאיןון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

83 רוח הבהמה מפני שור

האיגרת "איהו וחייהי חד", המצוטטת כאן: הבריאה היא יש מאין, ולא רק השתלשלות של סיבה ותוצאה; לשון של סיבה ותוצאה שייכת לדברים כגון רוח הבהמה הבאה מפני השור.

Tanya, Iggeres HaKodesh 20:4 תניא, אגרת הקדש כ"ד:

ואף גם צמצומים רבים מאד לא יועילו להיות גשם עב כעפר, מהשתלשלות הרוחניות משכלים נבדלים אפילו של המלאכים, אלא להיות "רוח הבהמה" מ"פני שור", כמו שנתבאר במקום אחר, ועיין שם.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

15 פסקה

84 אני ראשון

"אני ראשון ואני אחרון": "ראשון" הוא בריאת החכמה מן האין, ו"אחרון" הוא בריאת השמים והארץ הגשמיים; בשניהם נברא יש מאין.

Isaiah 44:6 ישעיהו מ"ד:ו

כה-אמר ה' מלך ישראל וגאלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבצעדי אין אלקים:

Thus saith the L-RD, the King of Israel, And his Redeemer the L-RD of hosts: I am the first, and I am the last, And beside Me there is no G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה נמצאת מן האין": ראשית הבריאה באה מן האין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 אני אותיות אין

Me'orei Or, לקסיקון קבלי המסודר לפי אותיות; ההערה מפנה לערך העוסק במשחק המילים הזה בין אני לאין.

Numbers 18:3 במדבר י"ח:ג'

ושמרו משמרתך ומשמרת כל-האהל אף אל-כלי הקדש ואל-המזבח לא יקרכו ולא-ימתו גסהם גס-אתם:

And they shall keep thy charge, and the charge of all the Tent; only they shall not come nigh unto the holy furniture and unto the altar, that they die not, neither they, nor ye

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

78 בדבר ה' וגו'

"בדבר ה' שמים נעשו": בריאה באמצעות דיבור אלקי.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כלי-צבאם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

14 פסקה

79 יהי רקיע

"יהי רקיע בתוך המים": הדוגמה של אדמו"ר חזקן לאמירה שאינה יכולה, בפני עצמה, ליצור חומר גשמי.

Genesis 1:6 בראשית א':ו

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ו.

80 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה מאין תמצא?" בחסידות קוראים זאת כך: "החכמה נמצאת מן האין"; אפילו ההאצלה הראשונה באה מה' בבחינת יש מאין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

81 אנת חכים ולא בחכמה ידיעה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הקי' ת"ז (פתח אלי').

82 אנת חכים ולא בחכמה ידיעה

מתוך תפילתו של אליהו "פתח אליהו", בהקדמה לתיקוני זוהר: "אתה

ראה ג"כ מא"א אות א' סעי' סד. ראה לעיל במדבר יח, ג. וש"נ.

פסוקה 16

87 ע"פ יביאו לבוש מלכות

הסבר נוסף לפסוק "ויביאו לבוש מלכות": לימוד התורה נמשך מפנימיות ממלא, שכן התורה באה מחכמה, ואילו המצוות המעשיות נמשכות מסובב, שכן הוצאת הגשמי מן הרוחני אינה השתלשלות של סיבה ותוצאה. עוד נאמר שאפילו חכמה, ה"יש" הראשון, "מצויה מן האין", מסובב.

הערת קה"ת

תו"א צב, ב ואילך.

88 ולכן כדי להמשיך הארה זו . . ציל העבודה ג"כ בכחי סובב

שבנפש

הצמח צדק מצטט שם את הקטע הזה ומונה מקומות נוספים בתורה אור ובלקוטי תורה העוסקים בכך ש"חכמה מצויה מן האין", כבריאת יש מאין.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שמות כרך ח ע' בתתקע ושם מציין לכמה מקומות לתו"א ולקו"ת בענין והחכמה מאין תמצא בחי' יש מאין ע"ש.

89 כמו רבי אליעזר בן דורדיא

סיפורו של אלעזר בן דורדיא, שלאחר חיים של חטא חזר בתשובה בכל ישותו ובכה עד שיצאה נשמתו; בת קול הכריזה שהוא מזומן לחיי העולם הבא.

Avodah Zarah 17a:12 עבודה זרה י"ז א:י"ב

ומעבירה לא? והתנאי: אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בקרפי הים, והיתה נושלת כיס דינרין בשקרה. נטל כיס דינרין והלה ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר הפיחה, אמרה: כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז יז, א.

פסוקה 17

90 בטל רצונך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ב, מ"ד.

91 בטל רצונך

"בטל את רצונך מפני רצונו, כדי שהוא יבטל את רצון האחרים מפני רצונך."

Pirkei Avot 2:4 משנה אבות ב:ד'

הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיקטל רצון אחרים מפני רצונה. ה'לל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע, שסופו להשמע. ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of oth-

ers for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until you have reached his place. Do not say something that can- ... not be

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

92 ועוצם עיניו

"...ועוצם את עיניו מראות ברע": חלק מתיאורו של ישעיהו את מי שישכון במרומים.

Isaiah 33:15 ישעיהו ל"ג:ט"ו

הלך צדקות ודבר מישרים מאס בכצע מעשקות נער כפיו מתמך בשחד אטם אָזְנוֹ מִשְׁמַע דְּמִים וְעֵצֶם עֵינָיו מִרְאוֹת בָּרַע:

He that walketh righteously, and speaketh uprightly; He that despiseth the gain of oppressions, That shaketh his hands from holding of bribes, That stoppeth his ears from hearing ;of blood, And shutteth his eyes from looking upon evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 לא תתורו אחרי לבבכם

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם": מתוך פרשת ציצית.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לִבְכָּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and ;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, לט.

פסוקה 18

94 מה לי קטלא כולה

אותה הנמקה — "מה ההבדל בין להרוג את כולו לבין להרוג חצי ממנו" — מופיעה בחולין.

Chullin 35b חולין ל"ה ב

95 מה לי קטלא כולה כו'

הנמקה הלכתית בתלמוד: "מה ההבדל בין להרוג אותו לגמרי לבין להרוג חצי ממנו?" אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הרצון: ויתור עליו הוא מעין מסירות נפש.

Bava Metzria 95a בבא מציעא צ"ה א

הערת קה"ת

ב"מ צה, א. חולין (לה, ב). וש"נ. [כ].

96 לב נשבר ונדכה

"לב נשבר ונדכה, אלקים, לא תבזה."

Psalms 51:19 תהילים נ"א:י"ט

זְבַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה לִבִּי־נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה:

The sacrifices of G-d are a broken spirit; a broken and a con- trite heart, O G-d, Thou wilt not despise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים נא, יט.

97 אדם ובהמה תושיע

"אדם ובהמה תושיע, הוי": כאן הכוונה לאדם שעושה את עצמו כבהמה, בלי רצונות משלו.

Psalms 36:7 תהילים ל"ו:

צְדִיקְתֶּךָ כְּהַרְיָאֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תַּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ הִי

Thy righteousness is like the mighty mountains; Thy judgments are like the great deep; Man and beast Thou preservest, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, ז.

98 ועמך לא הפצתי

"מי לי בשמים, ועמך לא הפצתי בארץ": לרצות דבר מלבד ה', אפילו לא דבר שהוא "עמך".

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעַמֶּךָ לֹא־הִפְצֵתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

99 הוא היודע הוא המדע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ם הלי יסוה"ת פ"ב, ה"י.

100 הוא היודע הוא המדע

הרמב"ם: ה' אינו יודע באמצעות ידיעה שמחוץ לו; הוא היודע, הידוע והידיעה עצמה, והכול אחד.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 הלכות יסודי התורה ב"י

... שְׁאֵלְמִלִי הִנֵּה חֵי בְּחִיִּים וְיֹדֵעַ בְּדַעַת חוּץ מִמֶּנּוּ הִיוּ שֵׁם אֱלֹהִים הִרְבֵּה הוּא וְחַיֵּיו וְדַעְתּוֹ, וְאִין הִדְבֵּר בֵּן אֶלָּא אֶחָד מִכָּל צֶד וּמִכָּל פֶּנֶה וּבְכָל דֶּרֶךְ יְחִיד. נִמְצָאת אֵתָה אוֹמֵר הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַיֹּדֵעַ וְהוּא הַדַּעַת עֲצֻמָּה כָּפֹל אֶחָד. וְדָבָר זֶה אִין כַּח בִּפְהֵי לְאֹמְרוֹ וְלֹא בְּאֵזֶן לְשִׁמְעוֹ וְלֹא בְּלֵב הָאָדָם לְהַפְרִיז עַל בְּרִיּוֹ. וּלְפִיכָךְ אוֹמֵר חֵי פִרְעָה וְחֵי נִפְשָׁךְ וְאִין אוֹמֵר חֵי הִי אֶלָּא חֵי הִי: שְׂאִין הַבּוֹרָא וְחַיֵּיו שְׁנַיִם כִּמוֹ חֵי הַגּוֹפִים הַחַיִּים אוֹ כְּחַיֵּי הַמַּלְאָכִים. לְפִיכָךְ ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

101 איהו וגרמוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

102 כלה שארי ולבבי

"כלה שארי ולבבי; צור לבבי וחלקי אלקים לעולם".

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלָה שְׂאֵרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 בכל קראנו אליו

"כי מי גוי גדול אשר לו ה' קרובים אליו כהוי" אלקינו בכל קראנו אליו?"

Deuteronomy 4:7 דברים ד':ז

כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹקִים קְרִיבִים אֵלָיו כֹּה־י אֱלֹקֵינוּ בְּכָל־קְרָאנוֹ אֵלָיו:

For what great nation is there, that hath G-d so nigh unto ?them, as the L-RD our G-d is whensoever we call upon Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 בכל קראנו אליו ולא למדותיו

שם מביא אדמו"ר זקוק את "אליו, ולא למדותיו" במשמעות של אור אין סוף המתלבש במידות, ולא של המידות עצמן: על האדם לבקש את רצונו הפנימי של ה', שהוא מקורן וחיותן של המידות.

הערת קה"ת

פרדס שער לב רפ"ב בשם הספרי. בהעלותך (ל, סע"ד). וש"נ. [כ].

105 בכל קראנו אליו ולא למדותיו

הפרדס מצטט את הספרי על "בכל קראנו אליו": אליו, ולא למדותיו.

Pardes Rimmonim 32:2-3 פרדס רמונים ל"ב:ב-ג

אחר שבפרק הקודם הפלגנו במעלת המכין. ראוי להתבונן כי בענין הכונה בספירות יש קצת גמגום כי איתא בספרי כה' אלדינו בכל קראנו אליו (דברים ד ז) אליו ולא למדותיו. וכן ראוי כי איך אפשר שישאל מעבד המלך ולא מהמלך ואין ראוי להתפלל אלא לבעל האוצרות ולמה נייחס כל תפילותינו אל הספרי. ובפרט שכל התיבות הם ככנויים אליהם ואם יכוין להם נמצא כל תפילותיו רומזות בספרי ולא נשאר לו כונה במקור המקורות. שנית כי איך אפשר לכוין במדות והלא כאשר ידמה האדם בדעתו ספרי מן הספרי בהכרח יגבילה ויגשימה כי מה ...

Pardes Rimonim (Public Domain)

פסקה 19

106 קרוב ה' לכל קוראיו

"הוי קרוב לכל הקוראים אליו, לכל הקוראים אליו באמת."

Psalms 145:18 תהילים קמ"ה:י"ח

קְרִיב הִי לְכָל־קּוֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בִּאֱמֶת:

The L-RD is nigh unto all them that call upon Him, To all that call upon Him in truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יח.

107 וזהו קורא בתורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ברכות רפ"ב, ובכ"מ.

108 קורא בתורה

המשנה בתחילת הפרק השני של ברכות: "היה קורא בתורה והגיע זמן קריאת שמע..." אדמו"ר חזקוני מפרש את המילה "קורא" במשמעות של "קורא אליו".

Barakhot 13a:16-18 ברכות י"ג א:ט"ז-י"ח

מתני' הנה קורא בתורה והגיע זמן המקרא, אם כוון לבו — יצא. בפרקים, שואל מפני הכבוד ומשיב. ובאמצע, שואל מפני היראה ומשיב, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: באמצע, שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד. ובפרקים, שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם.

MISHNAH Should a man be reading in the Torah [the section of the Shema'] and the time of reciting the Shema' arrived, if he directed his heart, he has fulfilled his obligation. Between the sections, he may greet a man out of respect for him and return a salutation ; but in the middle [of the sections] he may greet a man because of fear for him and return a salutation. These are the words of R. Meir. R. Judah ... says: In the middle, he may greet a man because

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

109 בדי"ה בשעה שהקדימו

הערת קה"ת מפנה Numbers 12:4 למילים האלה.

Numbers 12:4 במדבר י"ב:ד'

ויאמר ה' פתאם אל־משה ואל־אהרן ואל־מרים צאו שלשתכם אל־אהל מועד ויצאו שלשתם:

And the L-RD spoke suddenly unto Moses, and unto Aaron, and unto Miriam: 'Come out ye three unto the tent of meeting.' And they three came out

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל במדבר יב, ד.

110 עד שלא נברא העולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פדריא פ"ג. וראה לעיל פי' בהר מג, ב ובמ"מ לשם.

פסקה 20

111 ועשיתם אתם א"ת אותם אלא אתם

רבא: מי שעוסק בתורה נחשב כאילו עשה את עצמו, שנאמר "ועשיתם אותם"; אל תקרא "אותם" אלא "אתם".

Sanhedrin 99b:12 סנהדרין צ"ט ב:י"ב

אמר ריש לקיש: כל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשהו, שנאמר: "ואת הנפש אשר עשו בחרו". רבי אלעזר אומר: כאילו עשאון לדברי תורה, שנאמר: "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם". רבא אומר: כאילו עשהו לעצמו, שנאמר: "ועשיתם אתם" — אל תקרי "אתם" אלא "אתם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Vayikra Rabbah 35:6 ויקרא רבה ל"ה:ו'

Zohar III, 113a זח"ג קיג, א

הערת קה"ת

סנהדרין צט, ב. ויק"ר לה, ו. זח"ג קיג, א.

112 ועשיתם אתם

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם".

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ה:ג'

אם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and
do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 ועשיתם אתם אל תקרא אותם אלא אתם

רבי חנינא בר פפא: "אם תשמרו את התורה, אני מעלה עליכם כאילו עשיתם את עצמכם". בהערת קה"ת מצוין ויקרא רבה 35:6; בספריא הקטע מופיע ב"ז 35:7.

Vayikra Rabbah 35:7 ויקרא רבה ל"ה:ז'

114 כי קרוב אליך הדבר כו' לעשותו

"כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיו ובלבבך לעשותו": את המילים "לעשותו" דורשים במשמעות של עשייה מחדש.

Deuteronomy 30:14 דברים ל':יד'

כִּי־קֵרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ:

But the word is very nigh unto thee, in thy mouth, and in thy
heart, that thou mayest do it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 בשעה שהקדימו נעשה

כשישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", יצאה בת קול ושאלה: מי גילה להם את הסוד שבו משתמשים מלאכי השרת — "גיבורי כוח עושי דבריו".

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז-ח'

דרש רבי סימאי: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי הברכה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדם מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו — בדאמרו, בחורב פרקו — דקתיב: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 21

116 במוסף דר"ה ועשיתם עולה

"ותעשו עולה לריח ניחוח להוי": קרבן מוסף של ראש השנה, שהתורה מכנה "עשייה".

Numbers 29:2 במדבר כ"ט:ב'

הערת קה"ת

במדבר כט, ב.

117 יכי נשגב שמו לבדו

”יהללו את שם הוי“, כי נשגב שמו לבדו.”

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יהללו את־שם ה' כִּי־נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

118 עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד

המילים כאן מצטטות את Tikkunei Zohar, Tikkun 19 · 40b:13-14. הקטע מופיע למטה.

Tikkunei Zohar, Tikkun 19 · 40b:13-14 תקו"ז תיקון יט

ה' הוא בכתר שהיה קודם שנברא העולם הוא ושמו לבד בכתר. כשברא העולם במדת ראשית ירד עליו ולא היה חסר מלמעלה וכן בכל ספירה כמדליק נר מנר ואינו חסר מן הראשונה ולא מחברתה עד אין סוף ואין תכלית. ומי שמכיר אותו בזאת כמו שמכיר אותו בעליונים ובתחתונים בעבור שהיא כלולה מהעליוני ואיחי יחוד וקשר כלם והיא מתלבשת בתחתונים

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פדריא פ"ג. ראה ג"כ ת"ו ת"י יט.

119 עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד

”קודם שנברא העולם היו הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד.”

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג':ב-ג

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומובאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שבא את התשובה. שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, ואלו הן: תורה, וגיהנם, וגן עדן, וכסא הכבוד, ...

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

22 פסוק

120 ביו"ד נברא עוה"ב

רבי יהודה בר אילעי: העולם הזה נברא באות ה"א, והעולם הבא באות יו"ד, מן הפסוק "כי ביה הוי" צור עולמים".

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן

דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

121 כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום

”כי המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום”: אדמו"ר הוקן מפרש את המילה ”אנכי” כביטוי לעצמותו של ה'.

Deuteronomy 30:11 דברים ל':יא

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רַחֲקָה הוּא:

For this commandment which I command thee this day, it is not too hard for thee, neither is it far off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 פסוק

122 ויעש דוד שם

”ודוד עשה לו שם”: הוזהר מפרש זאת על דוד, שעל ידי הליכה בדרך התורה הוא ”עושה”, כביכול, את שם ה' למעלה.

II Samuel 8:13 שמואל ב ח':י"ג

וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשָׂבוֹ מִהַכּוֹתוֹ אֶת־אַרְם בְּגֵיא־מֶלֶח שְׁמוֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף:

And David got him a name when he returned from smiting the Arameans in the Valley of Salt, even eighteen thousand men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 ויעש דוד שם

רבי שמעון: וכי דוד עשה את השם? אלא, מכיוון שהלך בדרכי התורה וקיים את מצוותיה, הרי זה כאילו עשה את השם למעלה.

Zohar, Bechukotai 2:12-4:19 ספר הזהר, בחקותי ב:י"ב-ד:י"ט

Similarly, R. Simeon commented on the verse, “And David made him a name” (2 Sam. 8, 23). ‘Did, then, David really make it?’ he asked. ‘What it means is that because David walked in the way of the Torah and carried out the precepts of the Torah and exercised his royal power in the fitting manner, he, as it were, “made” a Name on high. No other king was so worthy to accomplish this as David, because he used to rise at midnight and praise the Holy One, blessed be ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

124 ועשיתם עולה

”ועשיתם עולה”: קרבן ראש השנה, המכונה ”עשייה”.

Numbers 29:2 במדבר כ"ט:ב

וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לַיהוָה נִחֹחַ לֶחֶי פֶּרֶךְ־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבָעָה תַמִּימִם:

And ye shall prepare a burnt-offering for a sweet savour unto the L-RD: one young bullock, one ram, seven he-lambs; of the first year without blemish

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 אני ראשון ואני אחרון

"כך אמר הוי', מלך ישראל וגואלו, הוי' צבאות: אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים": אחד מפסוקי המלכויות של ראש השנה.

Isaiah 44:6 ישעיהו מ"ד:

כה־אמר ה' מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרֹן וּמִבְלַעְדִּי אֵין אֱלֹהִים:

Thus saith the L-RD, the King of Israel, And his Redeemer the L-RD of hosts: I am the first, and I am the last, And beside Me there is no G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 ועשיתם עולה

הזוהר שואל מדוע נאמר בתורה בראש השנה "ועשיתם עולה" ולא "והקרבתם", וקושר זאת ל"עשה לי מטעמים" (Genesis 27:4), התבשילים שישאל מבינים ביום הזה.

Zohar, Pinchas 127:879-128:885 ספר הזוהר, פנחס קב"ז:תתע"ט-קכ"ח:תתפ"ה

127 ויעש ה' לשרה כו' עשייה איהו לעילא

על "והוי' עשה לשרה": הזוהר אומר ש"עשייה" היא ממדרגה שלמעלה ממדרגת ה"זכירה" שבאותו פסוק.

Zohar, Vayera 26:387-28:427 ספר הזוהר, וירא כ"ו:שפ"ז-כ"ח:תכ"ז
Hence, besides "visiting" Sarah, G-d also "did" something in the region on high, since everything depends on that. Hence the two stages of "visiting" and "doing", with the name of "the L-rd" mentioned with each, the whole forming 'one process

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

128 ויעש ה' לשרה

"והוי' עשה לשרה כאשר אמר, ויעש הוי' לשרה כאשר דבר".

Genesis 21:1 בראשית כ"א:

וה' פָּקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר:
And the L-RD remembered Sarah as He had said, and the L-RD did unto Sarah as He had spoken

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 את הכבש האחד תעשה

"את הכבש האחד תעשה בבוקר": קרבן התמיד, שגם כאן מכונה "עשייה".

Numbers 28:4 במדבר כ"ח:

אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְפָּיִם:
The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other lamb shalt thou offer at dusk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 ועמך לא חפצתי

"וואיתך לא חפצתי בארץ": הכיסופים הפנימיים לה' לבדו, המגיעים אל מקור כל העשייה.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בִשְׁמַיִם וְעַמִּי לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
.none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 לאבני חפץ

"ושמתי כדכד שמשותיך ... וכל גבולך לאבני חפץ": אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "חפץ" ככיסופים פנימיים.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִּי כְּדָכָד שִׁמְשֹׁתֶיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי־חֶפֶץ:
And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 לפני ה' תטהרו

"כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם; מכל חטאותיכם, לפני ה' תיטהרו."

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:
For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, ל.

133 בכל לבבך בשני יצריך

"בכל לבבך" — בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע.

Berakhot 54a:6 ברכות נ"ד א"ו

חַיִּיב אָדָם לִבְרָה עַל הָרָעָה כְּשֶׁם שֶׁמִּבְרָה עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל לִבְּךָ וְגוֹ'". "בְּכָל לִבְּךָ" — בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר רָע. "וּבְכָל נַפְשְׁךָ" — אֲפִילוֹ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. "וּבְכָל מְאֹדְךָ" — בְּכָל מְמוֹנֶךָ. דָּבָר אַחֵר: "בְּכָל מְאֹדְךָ" — בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לְךָ הָיִי מוֹדֵה לוֹ.

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; ... "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות נד, א.

134 בכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך": תשובה עילאה היא "בכל מאדך".

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 כי קרוב אליך הדבר מאד

”כי קרוב אליך הדבר מאד”: אפילו תשובה עילאה, שלמעלה מן השכל,
קרובה אליך.

Deuteronomy 30:14 דברים ל:יד

כִּי־קֵרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹ:

But the word is very nigh unto thee, in thy mouth, and in thy
heart, that thou mayest do it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)



על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Shaar HaGilgulim (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Daf Shevui (CC0); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Pardes Rimonim (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנינני ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/nitzavim/3/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/nitzavim/3/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק